

3 • 2012

Camilla Kovero

På spaning efter den nya finlandssvenska identiteten

magma

På spaning efter den nya finlandssvenska identiteten

Utgivare: Finlands svenska tankesmedja Magma
www.magma.fi

Magma-studie 3 • 2012

Tryck: Gravity Oy

Form och layout: Jaagon Ab
Omslagsbild: Kristian Krokfors, "Lights and shadows"
Foto av Camilla Kovero: Nils Erik Forsgård

ISBN: 978-952-5864-33-5 (print)
ISBN: 978-952-5864-34-2 (online)

Magma-studier:
ISSN-L: 1798-4629
ISSN: 1798-4629 (print)
ISSN: 1798-4610 (online)

Innehållet fritt tillgängligt med vissa förbehåll:
Magma önskar få största möjliga spridning av de publikationer som ges ut. Därför kan våra rapporter fritt laddas ner via www.magma.fi. Det är tillåtet att kopiera, citera och återge avsnitt ur denna publikation förutsatt att källan anges samt att innehållet inte förändras eller förvrängs.

MAGMA-STUDIE 3 • 2012

På spaning efter den nya finlandssvenska identiteten

Camilla Kovero

Innehåll

Om författaren	7
Förord	9
Sammandrag	13
1. Myter om den enhetliga svenska skolan	16
2. Undersökningen i de olika språkliga miljöerna	28
Mitt hemspråk	31
3. Tvåspråkig och finlandssvensk	37
Min svenska och min finska	42
Ungdomarnas förhållningssätt till begreppet finlandssvensk	47
4. Språklig tillhörighet och framtida språkliga val	54
Min språkliga tillhörighet	56
Viket språk tänker du på?	79
Mina framtida språkliga val	84
5. Finlandssvenskhet i förändring	101
Summary in English:	
In search of the Swedish-speaking Finnish identity	108
Referenser	112
Noter	114

Om författaren

Camilla Kovero

Efter avlagd doktorsexamen vid Helsingfors universitet har Camilla Kovero sedan 2001 arbetat som universitetslektor i pedagogik vid Beteendevetenskapliga institutionen. Hon är också docent i vuxenpedagogik vid Åbo Akademi. Hennes forskning har under de senaste åren fokuserat på frågor kopplade till identitetsskapande handlingar i olika livsskeden. Den nyaste forskningen behandlar sociala och kulturella mönster i tvåspråkiga ungdomars identitetsuttryck. Kovero är intresserad av nordiskt samarbete och var under flera år styrelsemedlem i Nordisk förening för pedagogisk forskning. För tillfället är hon ordförande för Svenska vuxenutbildningsnämnden vid Helsingfors universitet.

Författarens tack

För bidrag till denna rapport riktar författaren ett varmt tack till alla elever i olika delar av landet som intresserat och koncentrerat fyllde i det omfattande frågeformuläret. Rektorer och lärare i de 26 medverkande skolorna förhöll sig mycket positivt till att medverka i undersökningen och hjälpte till med smidiga arrangemang för forskningsgruppen under besöken i var skola. Tack vare skolornas medverkan har vi fått en inblick i elevernas språkliga vardag i olika språkliga regioner.

Ett stort tack även till forskningsassistent Rasmus Firon för utmärkt medverkan i analys av det kvalitativa materialet och till Monica Londen och Mikael Kovero för värdefullt samarbete under olika skeden av forskningen.

Den omfattande datainsamlingen, som ägde rum 2006–2010, har genomförts med ekonomiskt stöd från Svenska kulturfonden och Utbildningsstyrelsen.

Förord

”Vad betyder finlandssvenskhet för dig?” Så lydde en fråga i en omfattande enkät inom ramen för Magmas och Kommunförbundets omfattande scenarioprojekt *Det svenska i Finland 2030*. Då, år 2009, bestod målgruppen av vuxna svenskspråkiga och tvåspråkiga finländare. Svaren gav en mångskiftande bild av begreppet ”finlandssvensk”. Det talades om språk, kärlek till dialekter, personliga nätverk, traditioner och livsglädje. Men också om självgodhet och elitism. Det fanns de som accepterade bara en gemensam nämname, språket. Slutligen tyckte några illa om själva termen finlandssvensk; den föreföll negativt laddad på något sätt. Också debatten som följde på lanseringen av scenariorapporten i februari 2010 pekade på vissa spänningar. I en tid då tvåspråkigheten breder ut sig vill inte alla som registrerat sig som svenskspråkiga automatiskt kalla sig finlandssvenskar.

Ändå är det klart att samlande begrepp som ”finlandssvensk” och ”Svenskfinland” och ”svenskspråkiga” spelar en roll för samhörighet och gemenskap. Gemensamma traditioner, markörer och institutioner av typ Lucia, Nylands Brigad, Mumin och Åbo Akademi associeras till en viss befolkningsgrupp, hur vi än väljer att beteckna den. Det finns alltså skäl att analysera hur den finlandssvenska identiteten förändras, att söka svaret på hur den kan tänkas se ut i framtiden och att se om termen eventuellt börjar höra till det förgångna. Den självklara målgruppen måste då utgöras av barn och ungdom: individer som är mogna nog att reflektera över sin identitet och som under de närmaste decennierna genom konkreta beslut väljer vilken betydelse svenskan får för den egna identiteten.

Föreliggande rapport spanar efter den nya finlandssvenska identiteten bland 12–18-åriga elever i svenska skolor i olika delar av landet. Stickprovet är stort, hela 1 780 elever. Deras skolvärld, om-

givning och hemförhållanden varierar. I huvudstadsregionen kommer långt över hälften av barnen och ungdomarna från tvåspråkiga hem. I Österbotten är den svenskspråkiga hemmiljön fortfarande vanligast. Allt medan eleverna i skolor på språköar som Tammerfors eller Kotka lever livet utanför skolan i en totalt finskspråkig miljö. Vad betyder det svenska språket för dem? Vilka är de gemensamma nämnarna? Vilket språk *tänker* de unga på? Tror de att de själva, om och när de bildar familj, låter svenskan gå vidare till sina barn? Och vilken laddning har begreppet ”finlandssvensk”?

Den här rapporten är resultatet av en enkätundersökning som pedagogie doktor Camilla Kovero genomfört i 26 skolor under lektionstid. Utan en positiv inställning från rektorer, föreståndare och lärare i de berörda skolorna skulle ett så här digert material inte ha kunnat samlas in. Tankesmedjan Magma riktar ett tack till Camilla Kovero för hennes stora insats och till hennes samarbetspartners som bidragit till att underlätta materialinsamlingen.

I den här Magma-studien tar Camilla Kovero kål på myten om den enhetliga skolan i Svenskfinland genom att visa hur mångskiftande elevernas och familjernas språkliga situation är. Hon beskriver de olika språkliga miljöerna och hur eleverna ser på sin uttrycksförmåga på svenska och finska. Via talrika exempel och kommentarer ur enkätmaterialiet får läsaren en uppfattning om hur eleverna själva uppfattar sambandet mellan språk och identitet.

Hur står det då till med det omtvistade begreppet ”finlandssvensk” ur de ungas synvinkel? Utan att gå närmare in på resultaten i denna unika rapport kan man svara kort och koncist: Finlandssvenskheten verkar ha attraktionskraft också i framtiden.

Däremot pekar resultaten i rapporten på utmaningar under kommande år. I takt med att allt fler finlandssvenskar talar svenska och finska ungefär lika bra kan de välja betydligt friare mellan utbudet på finska och svenska i samhället. Vare sig vi talar om medier, teater, litteratur eller skolor är framtidens finlandssvenskar mind-

re språklojala än tidigare generationer. Tvåspråkiga människor är mer benägna att välja det bästa, oberoende av språk. Det är något som många utpräglat svenska institutioner allt mer måste beakta i fortsättningen.

Alternativet ”sämre på svenska” har inte en chans.

Helsingfors i augusti 2012

Björn Sundell

Utredningsansvarig

Tankesmedjan Magma

Sammandrag

I dagens instabila ekonomiska läge där strävan efter inbesparingar, effektivisering och centralisering kännetecknar statliga och kommunala beslutsprocesser ligger det nära till hands att språkliga och kulturella aspekter får underordnad betydelse. Hela utbildningssektorn står inför sammanslagningar och omorganiseringar. Den livliga mediedebatten om den svenska skolan och dess kulturförmedlande roll har fått stor uppmärksamhet och tidvis präglats av minskad förståelse för den självständiga svenska skolan och för tvåspråkighetens betydelse för den finländska identiteten. I avsikt att få en uppfattning om svenska språkets framtid i Finland och dess sociala ställning blir det viktigt att klarlägga hur barn och ungdomar i svenska skolor ser på svenska språkets betydelse för dem själva idag och i framtiden.

I den här rapporten som skrivits på uppdrag av tankesmedjan Magma kommer elever som går i svenska skolor belägna i olika delar av landet till tals. Här synliggörs hur barn och ungdomar som växer upp i olika språkliga miljöer, såsom Helsingforsregionen, de gamla svenska språköarna och de övervägande svenska städerna i Österbotten upplever sin språkliga identitet. Den språkliga och kulturella identiteten varierar både i tid och i rum. Den finlandssvenska identiteten förändras och detta påverkar i sin tur de val som de unga gör nu och i framtiden.

Rapporten baserar sig på resultat från en stor undersökning, där barn och ungdomar i tre olika åldersgrupper har medverkat. Undersökningarna har utförts i årskurserna 5–6 och årskurs 9 inom den grundläggande utbildningen och i andra årskursen i gymnasiet. Sammanlagt har 1 780 elever i 26 svenska skolor deltagit i projektet. Det omfattande frågeformuläret delades ut under lek-

tionstid av forskningsgruppens medlemmar som även övervakade ifyllandet.

Det rika materialet gör det möjligt att synliggöra barnens och ungdomarnas språkliga hemmiljöer, deras val av språklig identitet, deras tankepråk, deras syn på den egna språkliga färdigheten och deras förhållningssätt till begreppet finlandssvensk. Förändringar i språklig tillhörighet med stigande ålder och uppfattningar om framtida språkliga val reflekterar synen på språkliga prioriteringar under kommande år.

Bilden är komplicerad. Den språkliga bakgrunden likväl som språkbruket och hela den språkliga verkligheten är helt annorlunda för barn och ungdomar som växer upp i regioner där svenska språket har minoritetsställning, jämfört med regioner där svenska språket har en starkare position, eller t.o.m. majoritetsposition. De intressanta resultaten visar bl.a. hur ungdomarnas vardagliga språkbruk och språkliga tillhörighet ser ut att med ökad språklig mognad förändras på olika sätt, i de olika språkliga regionerna. I Helsingforsregionen t.ex. förändras det tvåspråkiga språkbruket hos ungdomar som växer upp i en tvåspråkig hemmiljö till en ökad användning av svenska med ökad språklig mognad.

Resultaten över hur barn och ungdomar i de olika språkliga miljöerna väljer att definiera sig språkligt synliggör den identitetskapande processens komplexa och ofta oväntade natur. Ungdomarnas språkliga identitet tar småningom form som resultat av en komplicerad process i samverkan med omgivningen. Resultaten visar på samma mönster i den tvåspråkiga och i den enspråkigt finska miljön. Ungdomar från tvåspråkiga hem som går i svensk skola definierar sig som *finlandssvenska*, medan ungdomar från enspråkigt finska hem definierar sig som *tvåspråkiga*. I de tre övervägande svenskspråkiga städerna i Österbotten väljer barnen ofta att definiera sig som *finlandssvenska*. Även de äldre ungdomarna identifierar sig ofta som *finlandssvenska*, här till ser man en ökad

benägenhet att lyfta fram sin kulturella tillhörighet som *finländare* bland de äldre. I motsats till dagens rätt kärva språkklimat där landets tvåspråkighet ofta ifrågasätts visar resultaten att barnen och ungdomarna är stolta över sin tvåspråkiga tillhörighet och de har ringa fördomar mot begreppet *finlandssvensk*.

Resultaten synliggör den svenska skolans centrala betydelse för barnens och ungdomarnas språkliga och kulturella identitet. Oberoende av om ungdomarna kommer från enspråkigt svenska hem, från tvåspråkiga hem, från enspråkigt finska hem eller från immigranternas hem har den svenska skolan avgörande betydelse för hur barnen väljer att identifiera sig språkligt.

En sammanfattning av resultaten gör det möjligt att lyfta fram en bild av svenska språkets framtida ställning och att synliggöra tänkbara karakteristika i finlandssvenska identiteter. Sammanfattningsvis, den framtida bilden är komplex och visar att de karakteristiska språkliga kännetecknen för den svensk-språkiga minoriteten i Finland ser ut att bli allt diffusare. Samtidigt ser man även tecken på att ungdomarna ser positivt på att föra svenska språket vidare till sina barn.

1. Myter om den enhetliga svenska skolan

I den här rapporten som skrivits på uppdrag av tankesmedjan Magma kommer elever som går i svenska skolor belägna i olika delar av landet till tals. Här synliggörs hur barn och ungdomar som växer upp i olika språkliga miljöer, såsom Helsingforsregionen, de gamla svenska språköarna och de övervägande svenska städerna i Österbotten upplever sin språkliga identitet. Den språkliga och kulturella identiteten varierar både i tid och i rum. Den finlands-svenska identiteten förändras och detta påverkar i sin tur de val som de unga gör nu och i framtiden.

En 17-årig flicka i Helsingforsregionen som talar finska med mamma och svenska med pappa säger såhär om modersmålets betydelse för en människa: *det kan i många fall vara grunden för ens identitet.*

En 17-årig pojke i Tammerfors som talar finska med mamma och svenska med pappa uttrycker sig såhär om modersmålets betydelse: *spelar en stor roll, visar varifrån man har sina ursprung.*

En 15-årig pojke i Nykarleby som talar dialekt med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *ganska stor, men man kan lära sig byta modersmål.*

Syftet med rapporten är att synliggöra hur barn och ungdomar i svenskspråkiga skolor belägna i olika delar av Finland ser på sin språkliga tillhörighet och på svenska språkets betydelse för dem i framtiden. Det rika materialet (N=1780) där elever i olika åldersgrupper kommer till tals gör det möjligt att även synliggöra vilket språk ungdomarna anger att de tänker på, deras syn på den egna språkliga kompetensen i svenska och i fin-

ska, samt deras syn på modersmålets betydelse och deras förhållningssätt till begreppet finlandssvensk. Utgående från resultatens kan möjliga framtida karakteristika i finlandssvenska identiteter lyftas fram och diskuteras.

I dagens instabila ekonomiska läge där strävan efter inbesparingar, effektivisering och centralisering kännetecknar statliga och kommunala beslutsprocesser, ligger det nära till hands att språkliga och kulturella aspekter får en underordnad betydelse. Hela utbildningssektorn står inför sammanslagningar och omorganiseringar. Den livliga mediedebatten om den svenska skolan och dess kulturförmedlande roll har fått stor uppmärksamhet och tidvis präglats av minskad förståelse för den självständiga svenska skolan. Debatten om den tvåspråkiga skolan har ofta kännetecknats av bristande kännedom och felaktiga uppfattningar om språkliga och kunskapsmässiga behov hos elever i dagens svenska skolor. Det är med andra ord skäl att rätta till felaktiga föreställningar om hur den språkliga situationen för elever i svenska skolor ser ut i dag.

Myt 1

Föreställningen om att största delen av eleverna i svenska skolor kommer från enspråkigt svenska hem eller från tvåspråkiga (svenska/finska) hem är allmän även bland svenskspråkiga personer. Med tanke på den språkliga bakgrunden för elever i svenska skolor är påståendet en myt.

Situationen ser helt olika ut i olika delar av landet. Härtill kan elevernas språkliga bakgrund även variera stort mellan olika skolor. Det här syns i bl.a. huvudstadsregionen. Undersökningen Språk, identitet och skola (Kovero & Londen 2009) där 13 svenska skolor medverkade visade att nästan tre fjärdedelar av de medverkande 11-13-åringarna kom från tvåspråkiga hem, men andelen varierade mellan 60-83 % i de olika skolorna. Även mellan de

olika åldersgrupperna fanns stora variationer. Av de medverkande gymnasisterna kom hälften från enspråkigt svenska hem, medan endast 20 % i den yngsta åldersgruppen kom från hem där kommunikationsspråket mellan båda föräldrarna och barnet är svenska. Dessutom kom en liten andel av barnen och ungdomarna från enspråkigt finska hem, medan däremot familjer med andra hemspråk än svenska eller finska var sällsynta.

På de så kallade gamla svenska språköarna ser elevernas språkliga bakgrund annorlunda ut. I de enspråkigt finska städerna Uleåborg, Björneborg, Tammerfors och Kotka kommer elever som går i svenska skolor i huvudsak från tvåspråkiga eller enspråkigt finska hem, medan en ytterst liten andel kommer från enspråkigt svenska hem. Härtill ser elevernas språkliga bakgrund olika ut i de olika städerna. T.ex. i Björneborg kommer över hälften av barnen och ungdomarna från enspråkigt finska hem, medan hela tre fjärdedelar i Tammerfors kommer från tvåspråkiga hem. I svenska Österbotten är däremot elevernas språkliga bakgrund mindre komplex än i Helsingforsregionen eller på språköarna. Största delen av eleverna i svenska skolor i städerna Jakobstad, Nykarleby och Närpes kommer från enspråkigt svenska hem. Även här varierar hemspråket i de olika städerna. T.ex. i Jakobstad kommer en märkbart högre andel från tvåspråkiga hem än i de två andra städerna. Däremot kommer flera barn och ungdomar från hem där det talas ett annat språk än svenska eller finska i jämförelse med Helsingforsregionen. Härtill talar en del av ungdomarna i synnerhet i Närpes dialekt med båda föräldrarna.

Trots att en stor del av eleverna i svenska skolor kommer från tvåspråkiga hem kan man med andra ord konstatera, att elevernas språkliga bakgrund visar på stora variationer både mellan olika åldersgrupper och mellan olika regioner i landet.

I huvudstadsregionen kom endast 20 % i den yngsta åldersgruppen från hem där kommunikationsspråket mellan båda föräldrarna var svenska.

En 17-årig pojke i Österbotten som talar dialekt med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *det är på modersmålet de starkaste känslorna t.ex. ilska får utlopp.*

Myt 2

Elever som går i svenska skolor och växer upp i tvåspråkiga familjer talar finska med den ena föräldern och svenska med den andra. Den här föreställningen håller delvis streck, men situationen är betydligt mera komplex än så.

Forskningsresultat visar hur kommunikationsspråket växlar familjemedlemmar emellan i de tvåspråkiga familjerna. Användningen av de båda språken ser olika ut för de tvåspråkiga familjerna i miljöer där svenskan är minoritetsspråk i omgivningen, jämfört med miljöer där svenskan är majoritetsspråk. Byte av språk skiljer sig även mellan barn och ungdomar i olika åldrar. I den tvåspråkiga Helsingforsregionen ser man t.ex. hur kommunikationen mellan barn och föräldrar bland 11–13-åringar sker på föräldrarnas modersmål och att barnen ofta använder svenska och finska parallellt i sin kommunikation syskon emellan. Däremot ökar svenska språkets användning syskon emellan och även ungdomar och föräldrar emellan bland de äldre ungdomarna, dvs. föräldrarna byter språk medan ungdomarna ofta kommunicerar på svenska.

I de finskspråkiga städerna på språköarna visar analysen bl.a. att kommunikationen mellan barnen och modern ser ut att rätt ofta ske på mammans modersmål, medan kommunikationen med fadern mera konsekvent sker på pappans modersmål. Då man ser på finska språkets användning i kommunikationen mellan syskonen jämfört med språkbruket mellan barn och föräldrar kan man konstatera att språkbruket genomgår en förändring. I alla fyra städer minskar finska språkets användning syskon emellan jämfört med språkbruket mellan barn och pappa och i stället ökar båda språk-

kens parallella användning syskon emellan. Resultaten visar även på intressanta skillnader i språkbruket hos barn och ungdomar i olika åldrar i de olika städerna. Det är möjligt att det komplexa och växlande språkbruket som 17-åringarna i synnerhet i Tammerfors och Kotka ger uttryck för i kommunikation syskon emellan delvis ersätter den brist på naturlig växelverkan mellan språken som kännetecknar den enspråkigt finska miljön.

I de tvåspråkiga familjerna i Jakobstad ser språkbruket inom familjen däremot annorlunda ut jämfört med de tvåspråkiga familjernas språkbruk både på språköarna och i Helsingforsregionen. Även i Jakobstad växlar familjemedlemmarna mellan svenska och finska då de kommunicerar sinsemellan, men här är den parallella användningen av båda språken vanligare föräldrar emellan än i kommunikationen syskon emellan. Resultaten visar också att den parallella användningen av båda språken (svenska och finska) syskon emellan i alla tre städer, Jakobstad, Nykarleby och Närpes är lägre än de tvåspråkiga familjernas andel. Svenska språkets majoritetsställning och närvaro både i skolan och i omgivningen inverkar med andra ord på de ungas språkbruk även i de tvåspråkiga familjerna. Barnen och ungdomarna använder mera konsekvent svenska sinsemellan än vad föräldrarna gör. Samma trend syns även i de familjer där båda föräldrarna har ett annat hemspråk än svenska eller finska. I kommunikationen med sina syskon växlar en del av informanterna till svenska medan de med föräldrarna kommunicerar på sitt modersmål. I en stor del av familjerna där den lokala dialekten synliggörs ser familjemedlemmarna ut att rätt konsekvent använda dialekt sinsemellan. Härtill ser den omgivande kulturen och skolspråket ut att ha bidragit till en del av 17-åringarnas val av kommunikationsspråk syskon emellan.

Resultaten visar med andra ord hur språkbruket i de tvåspråkiga familjerna, där barnen går i svensk skola tar sig olika uttryck i olika språkliga regioner. Härtill tyder resultaten på att

språkbruket mellan familjemedlemmarna genomgår märkbara förändringar kopplade till barnens språkliga mognad.

Myt 3

Barn och ungdomar identifierar sig språkligt med de språk som talas hemma. Den här i och för sig välgrundade uppfattningen stämmer i synnerhet inte för ungdomar som går i svenska skolor och växer upp i miljöer där svenskan har minoritetsställning.

De tidigare nämnda undersökningarna i Helsingforsregionen och på språköarna synliggör hur den språkliga tillhörigheten småningom tar form som resultat av en komplicerad process i samverkan med skolspråket och språket i omgivningen. I alla åldersgrupper ser man att det inte enbart är moderns språk, så som man tidigare ofta ansåg, som inverkar på hur ungdomarna definierar sig språkligt. Oberoende av om det är modern eller fadern som har svenska som modersmål anser största delen av barnen och ungdomarna att svenska språket har stor betydelse för den egna språkliga tillhörigheten. Barn och ungdomar från tvåspråkiga hem definierar sig ofta som finlandssvenska, medan de som kommer från enspråkigt finska hem definierar sig som tvåspråkiga. Resultaten visar även hur svenska språkets betydelse ökar hos de äldre ungdomarna jämfört med de yngre. Med andra ord tar sig ungdomarnas växande känsla av samhörighet med skolans språkliga och kulturella miljö liknande uttryck både i den tvåspråkiga Helsingforsmiljön och i den enspråkigt finska miljön på språköarna. Den dubbla tvåspråkiga identitetens betydelse som ungdomar från enspråkigt finska hem ger uttryck för minskar hos ungdomar från tvåspråkiga hem vilka i stället lyfter fram svenska språkets betydelse för sin identitet.

Även i de tre övervägande svenska städerna i Österbotten är en del av resultaten över barnens och ungdomarnas val av språklig

identitet oväntade och överensstämmer inte helt med ungdomarnas språkliga hemmiljö. Den aningen lägre andelen informanter som i första hand väljer att definiera sig som finlandssvenska eller svenskspråkiga jämfört med andelen svenskspråkiga familjer är intressant, i synnerhet jämfört med motsvarande resultat från de två tidigare språkliga miljöerna. Svenska språkets minoritetsställning både i Helsingforsregionen och på språköarna kan tänkas bidra till den stora andelen informanter som väljer att poängtera språkets betydelse. Resultaten från alla tre städer i Österbotten visar även att en del av de äldre informanterna väljer att hellre beskriva sig som finländare än att definiera sig utgående från sitt språkbruk. Härtill väljer hälften av de ungdomar som talar ett annat språk än svenska eller finska med båda föräldrarna att i första hand definiera sig som tvåspråkiga eller finlandssvenska. Det överraskande resultatet lyfter fram både den språkliga miljöns och skolspråkets betydelse för ungdomarnas språkliga tillhörighet och tyder på att en stor del av barnen och ungdomarna med invandrarbakgrund är väl integrerade i den lokala miljön. Resultaten visar även att användningen av dialekt med mamma är jämförbart med ett tvåspråkigt språkbruk.

Med andra ord ser man i alla tre regioner hur olika faktorer i omgivningen påverkar barnens och ungdomarnas val av språklig tillhörighet. De yngre barnen identifierar sig ofta utgående från den språkliga hemmiljön, medan både kulturella, språkliga och sociala faktorer i omgivningen påverkar hur de äldre ungdomarna väljer att identifiera sig språkligt.

Myt 4

Utmaningarna och problemen i de svenska skolorna ser rätt lika ut i olika delar av landet. I utbildningspolitiska debatter och diskussioner baserar sig uttalanden gällande det svenska utbildningssystemet ofta på en föreställning om en enhetlig svensk skola.

**Det är orealistiskt att tala
om enhetliga språkliga
utmaningar och lösningar
för den svenska skolan.**

Som argumentationen ovan har visat är uppfattningen en myt. För den svenska skolan ser i synnerhet de språkliga utmaningarna helt olika ut i olika regioner. Med andra ord är det orealistiskt att tala om enhetliga språkliga utmaningar och lösningar för den svenska skolan. Prioriteringar och lösningar måste sökas på lokalnivå i nära samarbete med de svenska skolorna på orten och med de familjer som väljer svensk skola för sina barn. I Helsingforsregionen gäller det ofta de pedagogiska och didaktiska problem som kännetecknar det språkligt brokiga klassrummet, dvs. i klasser där skillnaderna mellan elevernas mognad i skolspråket är stora. Problemen uppstår i synnerhet om de icke-skolspråksmogna barnens antal i klassen är större än de som behärskar skolspråket. Undervisningsresurserna är inte anpassade till att både lära barnen skolspråket och samtidigt värna om de skolspråksmogna barnens språkliga och kunskapsmässiga utveckling. (Tandefelt 2003, 2008).

I de svenska skolorna i de enspråkigt finska städerna på språköarna ser situationen annorlunda ut. Trots elevernas komplicerade språkbruk i de olika hemmiljöerna på språköarna är den språkliga situationen i klassrummen i de svenska skolorna mindre heterogen än i t.ex. Helsingforsregionen. I och med att skolans språkliga kultur är rätt främmande för största delen av eleverna i början av skolgången, kan undervisningen starta från liknande språkliga utgångspunkter för majoriteten av eleverna. Tandefelt jämför träffande den svenska skolans karaktär på språköarna med situationen i ett språkbad (2008:67). De svenska skolorna i de fyra städerna har alla långa traditioner och ett gott anseende både med tanke på skolornas kunskapsmässiga nivå och med tanke på skolornas samhällliga ställning. De mest centrala utmaningarna för skolorna är naturligt nog kopplade till möjligheterna att uppehålla och utveckla skolornas attraktionskraft både för tvåspråkiga och för enspråkigt finska familjer.

I de tre övervägande svenska städerna i Österbotten där skolspråket och språket i omgivningen för största delen av eleverna

inte skiljer sig från varandra ser utmaningarna för den svenska skolan annorlunda ut. Det är klart att den svenska skolans roll som förmedlare av landets majoritetsspråk blir extra krävande i en omgivning där finska språket är så gott som frånvarande. I alla tre städer ingår det i de olika skolorna betydande satsningar med tanke på elevernas kunskaper i finska. Trots detta visar resultaten från Österbotten att en rätt stor del av de medverkande eleverna upplever sig ha svårigheter med att uttrycka sig på finska. Även Utbildningsstyrelsens utvärdering av inlärningsresultat i finska i årskurs nio visar på stora skillnader i resultaten mellan elever från Södra Finlands län jämfört med elever från Västra Finlands län (Toropainen 2010). De mest centrala utmaningarna för skolorna ser ut att vara kopplade till pedagogiska och didaktiska lösningar som stärker ungdomarnas intresse för majoritetsspråket.

I dagens läge är det med andra ord möjligt att pedagogiska och didaktiska frågeställningar kopplade till stora skillnader i elevernas mognad i skolspråket inte utgör de mest centrala problemen i de svenska skolorna på språköarna och i Österbotten. Däremot kommer andelen barn med andra hemspråk än svenska eller finska med stor sannolikhet att öka i de svenska skolorna, vilket innebär behov av pedagogiska lösningar som värnar om ökad flerspråkighet i klassrummet.

Myt 5

En tvåspråkig skola, dvs. en skola där undervisning ges både på svenska och på finska garanterar att både finska och svenska elever kan utveckla en högklassig tvåspråkighet. Den här föreställningen har under det senaste året haft stor spridning och många förespråkare såväl bland finsk- som svenskspråkiga experter på utbildningsfrågor. I dagens kärva ekonomiska läge framförs den tvåspråkiga strategin i olika sammanhang. Såväl utbildningspolitiska problem

som t.ex. frågor gällande YLE:s svenskspråkiga utbud (se t.ex. Hbl 25.2.2012: Nyheter) anses bäst kunna lösas med tvåspråkiga strategier. De tvåspråkiga lösningarna anses öka både verksamhetens effektivitet och den ekonomiska lönsamheten och härtil minskas på främlingskap mellan språkgrupperna.

Med tanke på eleverna inom det svenskspråkiga utbildnings-systemet är föreställningen en myt. Med kännedom om elevernas språkliga verklighet är det uppenbart att den enspråkiga svenska skolan är ytterst viktig för barnens och ungdomarnas språkliga självkänsla. Även studenter inom svenskspråkiga utbildningsprogram visar sig ofta ha svårigheter med att i skrift uttrycka sig nyanserat på svenska. Både elever från enspråkigt svenska hem liksom elever från tvåspråkiga hem, samt självfallet även elever från enspråkigt finska hem som går i svenskspråkiga skolor, behöver både för sin kunskapsmässiga och för sin språkliga utveckling enspråkiga svenska skolor.

Om målet är att värna om de tvåspråkiga barnens och ungdomarnas möjligheter att utveckla en balanserad tvåspråkighet, dvs. en modersmålsliknande färdighet i både svenska och finska, är det som ett flertal tidigare undersökningar visar viktigt att stödja minoritetsspråket (Finnäs 2000, Tandefelt 2008). Här har den enspråkiga svenska skolan avgörande betydelse. Samtidigt är det nödvändigt att effektivisera undervisningen i finska, speciellt på de områden där svenskan har majoritetsställning. Härtil är viktigt att även förbättra undervisningen i modersmålsinriktad finska. I de finskspråkiga skolorna är det nödvändigt att tidigarelägga undervisningen i svenska, speciellt på de områden där svenskan har majoritetsställning, samt sannolikt att även effektivisera undervisningen i finska. Med de här åtgärderna blir det möjligt att både utveckla en tvåspråkighet på hög nivå och att samtidigt stödja minoritetsspråket.

2. Undersökningen i de olika språkliga miljöerna

Som utgångspunkt presenteras här undersökningarna som rapporten baserar sig på och de medverkande barnens och ungdomarnas språkliga hemmiljöer.

Frågorna i rapporten är således inriktade på att å ena sidan belysa hur ungdomar i dagens svenska skolor ser på svenska språkets betydelse och å andra sidan på försök att se in i framtiden. Ungdomarnas förhållningssätt till skolspråket synliggörs bl.a. via analys av elevernas språkliga hemmiljö, deras val av språklig identitet, deras tankespråk och deras syn på den egna språkliga färdigheten. Förändringarna i språklig tillhörighet med stigande ålder och uppfattningar om framtida språkliga val reflekterar synen på språkliga prioriteringar i framtiden.

För mig som forskare och universitetslektor vid ett svenskspråkigt utbildningsprogram i pedagogik vid Helsingfors universitet är de här frågorna viktiga. Det svenska språkets samhälleliga ställning är långt beroende av hur eleverna i de svenska skolorna och studeranden inom olika svenskspråkiga utbildningsprogram ser på svenska språkets betydelse för dem själva nu och i framtiden.

Undersökningen har genomförts i sammanlagt 26 svenska skolor; tretton skolor i Helsingforsregionen, fyra skolor på de så kallade gamla svenska språköarna och nio skolor i Österbotten. I alla tre regioner utfördes undersökningen i samma årskurser; årskurserna 5–6 och årskurs 9 inom den grundläggande utbildningen och i andra årskursen i gymnasiet. Eleverna i den yngsta åldersgruppen är 11–13 år gamla, medan niondeklassarna är mellan 14 och 16 år.

Bland eleverna i gymnasiet varierar åldersfördelningen mellan 17 och 19 år.¹

Undersökningen har utförts i 13 lågstadieskolor, 12 högstadieskolor och tio gymnasier, enligt nedanstående ålders- och årskursfördelning (se figur 1). I de fyra skolorna på språköarna erbjuder varje skola undervisning för alla årskurser, från grundläggande utbildning till gymnasium. En av skolorna i Österbotten erbjuder undervisning för hela grundskolenivån, medan de övriga medverkande årskurserna är placerade i separata skolor.

		Helsingfors	Språköarna	Österbotten	Totalt
Lågstadium	Sampel Antal skolor	252 5	120 4	223 4	595 13
Högstadium	Sampel Antal skolor	384 5	84 4	297 3	765 12
Gymnasium	Sampel Antal skolor	219 3	60 4	141 3	420 10
Totalt	Sampel Antal skolor	855 13	264 4	661 9	1780 26

Figur 1. Översikt över hela samplet.

Valet av de olika regionerna i undersökningen har i första hand utgått från tanken att klarlägga den svenska skolans betydelse för barn och ungdomar som växer upp i olika språkliga miljöer.

Huvudstadsregionen representerar en tvåspråkig omgivning, där familjer trots svenskans minoritetsställning i omgivningen har goda möjligheter att välja antingen en finsk eller en svensk skola för sina barn. Det är intressant att se hur den språkliga bakgrunden ser ut i familjer som har valt skolgång på svenska för sina barn och att klarlägga ungdomarnas egna förhållningssätt till skolspråket och hur de ser på svenska språkets betydelse för dem i framtiden.

De fyra enspråkigt finska städerna på språköarna utgör både språkligt och kunskapsmässigt en sällsynt forskningsmiljö, där olika faktorer kopplade till relationen mellan skolspråk, hemspråk och språk i omgivningen kan synliggöras. De tre övervägande svenska städerna i Österbotten utgör en intressant miljö, där elevernas språkliga situation är helt annorlunda än i Helsingforsregionen eller på språköarna. Här blir det möjligt att synliggöra olika språkliga och kunskapsmässiga faktorer kopplade till majoritetsspråket i omgivningen och den rätt enspråkiga uppväxtmiljön.

Frågeformuläret som eleverna besvarade är omfattande. För eleverna i årskurs 5 och 6 bestod formuläret av 74 frågor; 64 frågor med fasta svarsalternativ och tio öppna frågor. Eleverna i högstadiets årskurs 9 och gymnasiets andra årskurs fyllde i likadana frågeformulär, dock utökat med elva frågor, dvs. sammanlagt 86; 72 med fasta svarsalternativ och 14 öppna frågor. Det är med andra ord fråga om en tvärsnittsundersökning. Syftet med den deskriptiva kvantitativa analysen har varit att beskriva och rangordna resultaten med stöd av frekvenser, samband och skillnader. I den kvalitativa analysen av de öppna svaren har elevernas reflektioner grupperats och kategoriserats i syfte att påvisa sammanhang och mönster.²

Eleverna fyllde i frågeformuläret under lektionstid så bortfallet var minimalt. I så gott som alla skolor var åtminstone en från forskningsgruppen närvarande i klassrummen och gav instruktioner, övervakade ifyllandet och tog emot de besvarade enkäterna. Vi togs väl emot i alla skolor och rektorerna och lärarna var positivt inställda till undersökningen och hjälpte till att göra arrangemangen så smidiga som möjligt. Innan eleverna fyllde i frågeformuläret berättade vi om syftet med undersökningen och betonade bland annat att vi är intresserade av deras egna tankar och åsikter. I de allra flesta fall fyllde eleverna i frågeformulären utan svårigheter, både intresserat och koncentrerat. Det rätt låga antalet obesvarade

frågor gällande t.ex. det egna tankespråket och uppfattningen om språklig tillhörighet visar att frågorna för det mesta inte uppfattades som svåra eller ointressanta.

I rapporten används ofta termen tvåspråkiga elever och då avses elever vars hemspråk enligt vad de själva uppger är svenska och finska. Emedan undersökningarna främst fokuserar på elever med svenska och/eller finska som hemspråk är elever med annat hemspråk sammanförda i gruppen *annat språk* och ingår inte i gruppen *tvåspråkiga*.³

För att texterna och tabellerna skall bli mera läsarvänliga har alla procenttal avrundats till hela tal.

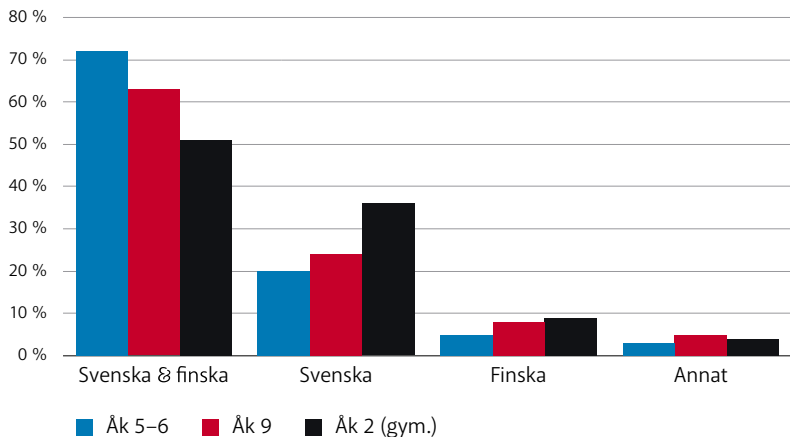
Mitt hemspråk

Den språkliga hemmiljön som de medverkande barnen och ungdomarna växer upp i ser olika ut i den tvåspråkiga Helsingforsregionen, i de enspråkigt finska städerna på de gamla svenska språköarna, och i de tre övervägande svenska städerna i Österbotten

För att synliggöra barnens och ungdomarnas språkliga bakgrund skulle de i frågeformuläret svara på vilket språk de talar med sin mamma respektive pappa och med sina syskon/halvsyskon. Ytterligare en fråga gällde vilket språk föräldrarna/styvföräldrarna talar sinsemellan. För att kontrollera ovanstående uppgifter besvarade eleverna även frågorna Med vem talar du svenska? och Med vem talar du finska? Det fanns elva olika alternativ att välja mellan (t.ex. med mamma, pappa, farmor, skolkamrater, kusiner övriga, med vem) och eleverna fick kryssa för alla för dem giltiga alternativ.

Hemspråk i huvudstadsregionen

Den svenskspråkiga befolkningens andel varierar i olika delar av huvudstadsregionen. Helsingforssvenskarna utgör 6,7 % av huvudstadens svensk- och finskspråkiga befolkning. I Esbo är drygt 9 % av befolkningen svenskspråkig, medan 3,3 % av befolkningen i Vanda är svenskspråkig (Herberts 2009).

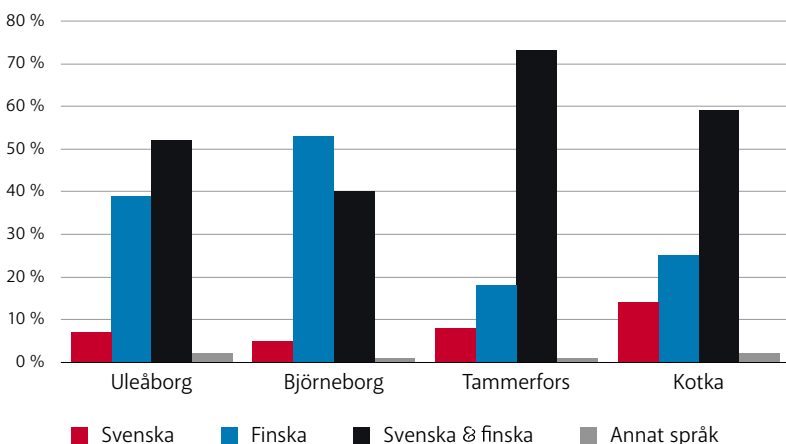
Figur 2. Elevernas språkliga bakgrund i Helsingforsregionen. (N=855)

Tabellen visar att största delen av de medverkande barnen och ungdomarna i Helsingforsregionen kommer från tvåspråkiga hem. Andelen ungdomar från tvåspråkiga familjer, dvs. familjer där barnet talar svenska med den ena föräldern och finska med den andra varierar i de olika åldersgrupperna. Vi ser att hälften av 17-åringarna kommer från tvåspråkiga familjer, medan drygt 70 % av 11-13-åringarna har en tvåspråkig bakgrund. De enspråkigt svenska familjernas andel är låg i alla åldersgrupper, i den äldsta åldersgruppen kommer omkring en tredjedel av ungdomarna från enspråkigt svenska hem, medan andelen är lägre i de yngre åldersgrupperna. Andelen barn och ungdomar från enspråkigt finska

hem och från hem där det talas ett annat språk förutom finska eller svenska, eller enbart ett annat språk är låg i alla åldersgrupper. I Helsingforsregionen kommer sammanlagt 30 barn och ungdomar från hem där det talas ett annat språk förutom svenska eller finska. Av dessa anger endast fyra elever att de talar ett annat språk än svenska med båda föräldrarna. I gruppen *annat språk* ingår sammanlagt 19 olika språk. Femton språk är sådana som talas som majoritetsspråk i något europeiskt land, av dessa är tre nordiska språk. Därtill ingår två språk som talas i Afrika och två som talas i Asien.

Hemspråk på språköarna

I alla fyra städer som bildar de så kallade gamla svenska språköarna finns en liten svenskspråkig minoritet. Enligt Statistikcentralens uppgifter utgjorde andelen svenskspråkiga personer i Uleåborg 0,2 % av befolkningen i slutet av år 2007. I Björneborg och i Tammerfors var andelen 0,5 %, medan den svenskspråkiga befolkningens andel i Kotka utgjorde 1 % av befolkningen.

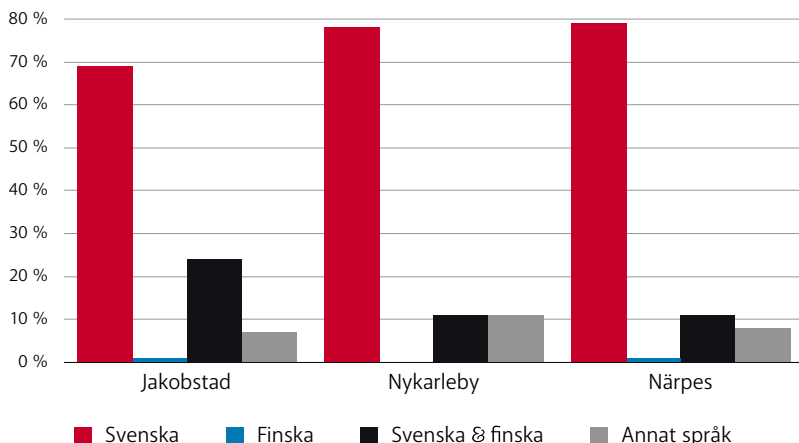

Figur 3. Elevernas språkliga bakgrund på de gamla svenska språköarna. (N= 264)

På språköarna ser barnens och ungdomarnas språkliga bakgrund olika ut i de olika städerna. I alla städer växer en stor del av eleverna upp i tvåspråkiga hem. I Tammerfors kommer över 70 % av eleverna från tvåspråkiga hem, medan andelen tvåspråkiga familjer är lägre i synnerhet i Björneborg, men även i Kotka och Uleåborg. Däremot kommer över hälften av barnen och ungdomarna i Björneborg från enspråkigt finska hem, liksom även en rätt stor del av eleverna i Uleåborg. Vi ser även att andelen enspråkigt svenska familjer är låg i alla fyra städer. I Kotka, där andelen svenskspråkiga personer av befolkningen är högre än i de andra städerna, är de enspråkigt svenska familjernas andel i den medverkande gruppen något högre jämfört med situationen i Tammerfors, Björneborg eller Uleåborg. På språköarna kommer sammanlagt sex elever från hem där det utöver svenska eller finska talas ett annat språk. Av dessa är det endast en elev som talar ett annat språk än svenska eller finska med båda föräldrarna. I gruppen *annat språk* ingår arabiska, norska och ryska.

Hemspråk i Österbotten

Andelen invånare med svenska som modersmål varierar även i olika delar av Österbotten. I Jakobstad utgjorde andelen svenskspråkiga 56,4 % av befolkningen år 2009. I Nykarleby var andelen svenskspråkiga 88,9 %, och i Närpes var andelen svenskspråkiga 87,6 % av befolkningen (Finlandssvenskarna 2009).

Figur 4. Elevernas språkliga bakgrund i Österbotten. (N= 661)⁴

Inte överraskande kan man konstatera att den språkliga bakgrunden är mindre komplex för barn och ungdomar som går i svenskspråkiga skolor i de tre städerna i Österbotten jämfört med resultaten från Helsingforsregionen och från språköarna. Vi kan se rätt stora likheter i de tre städerna, i synnerhet i Nykarleby och Närpes är resultaten så gott som likadana. I alla tre städer kommer barnen och ungdomarna för det mesta från enspråkigt svenska hem. I Jakobstad är andelen tvåspråkiga familjer högre än i Nykarleby och Närpes. Trots detta är andelen tvåspråkiga familjer betydligt lägre i alla tre städer jämfört med de två tidigare språkliga regionerna. Vidare ser vi att de enspråkigt finska familjernas andel är så gott som obefintlig i alla tre städer. Däremot kommer en större andel av barnen och ungdomarna från hem där det talas ett annat språk förutom svenska eller finska än i Helsingforsregionen. Av de sammanlagt 54 elever som anger att de förutom svenska eller finska talar ett annat språk med sina föräldrar, visar analysen att 22 av dem talar ett annat språk med båda föräldrarna och 17 av dem talar

dialekt antingen med mamma eller pappa eller med båda föräldrarna. Tillsammans är 15 olika språk representerade, bland de största vietnamesiska (7 elever), ryska (6 elever) och bosniska (5 elever). Här ingår även flere andra språk som talas i något europeiskt land, därtill ett som talas i Afrika och ett i Indien.

Så som även diskuterats i inledningen kan man med andra ord konstatera att den språkliga bakgrunden för barn och ungdomar i svenska skolor ser helt olika ut i olika delar av landet.

3. Tvåspråkig och finlandssvensk

Som vi har sett växer en stor del barnen och ungdomarna i Helsingforsregionen och på språköarna upp i tvåspråkiga hem, där den ena föräldern talar svenska och den andra finska. Intresset i det här kapitlet är att närmare diskutera begreppet tvåspråkighet på individnivå och att synliggöra hur barnen och ungdomarna själva ser på sin uttrycksförmåga i svenska och i finska. Kapitlet avslutas med ett sammandrag över barnens och ungdomarnas uppfattningar om begreppet finlandssvensk.

En 15-årig pojke från Helsingforsregionen som talar finska med mamma och svenska med pappa säger såhär om modersmålets betydelse för en människa: *det som jag pratar med min mor alltså finska, finska är mera min modersmål än svenska.*

Bilden av Finland som ett land med två nationalspråk, finska och svenska varierar i olika delar av landet. Det är viktigt att skilja mellan tvåspråkighet på samhällsnivå och tvåspråkighet på individnivå. På samhällsnivå är tvåspråkigheten en frågeställning som både i politiska beslutsprocesser och i allmänna mediediskussioner ofta väcker känslor. I synnerhet i ekonomiskt osäkra tiden präglas debatten tidvis av minskad förståelse för den nordiska dimensionen i vår kultur och tvåspråkighetens betydelse för den finländska identiteten.

Även på individnivå innehåller tvåspråkighet många olika dimensioner och kan ha olika innebörd för olika personer. Inom tvåspråkighetsforskning utgår man allmänt från fyra kriterier för att definiera individuell tvåspråkighet; ursprung, identitet, kompetens och funktion (Skutnabb-Kangas 1981, Hyltenstam & Stroud 1990). Ursprungskriteriet som innebär att ett barn växer upp med

två språk i sin hemmiljö synliggörs via analys av barnens och ungdomarnas språkliga bakgrund. Barnens och ungdomarnas tankar om hur de vill definiera sig språkligt motsvarar identitetskriteriet, medan ungdomarnas syn på den egna språkliga kompetensen beskriver den subjektiva uppfattningen om färdighet i språken. Användningen av de båda språken, dvs. funktionen diskuteras här bl.a. via barnens och ungdomarnas tankespråk i relation till deras vardagliga språkbruk.

Man kan inte utgående från en persons tvåspråkiga ursprung eller identitet dra någon slutsats om hennes kompetens i båda språken eller hennes faktiska användning av språken. Tidigare har tvåspråkighet som fenomen ofta varit kopplat till negativa uppfattningar. Man har t.ex. ansett att flerspråkiga personers vana att byta språk mitt i ett yttrande (kodväxla) är ett tecken på bristande färdighet i språken. I dag är uppfattningen annorlunda, forskning har bl.a. visat att kodväxling kräver en god språklig kompetens och även kännedom om den sociala kontexten för samtalet (Musk & Wedin 2010). Då det gäller barn och ungdomar har även olika normer och strategier inom ungdomskulturen stor betydelse för valet av samtalspråk. Att växla språk mitt i en mening kan ha en symbolisk betydelse och t.ex. demonstrera samhörighet och solidaritet. I dag anser man inte heller att en tvåspråkig uppväxtmiljö hämmar barnets kognitiva utveckling. Tvärtom visar forskning att tvåspråkighet kan gynna både begreppsbyggnad, analogisk slutledningsförmåga, liksom även kreativt tänkande i nya riktningar (Lindberg 2002). Enligt Lindberg är det positiva sambandet mellan tvåspråkighet och kognitiv utveckling emellertid kopplat till hög färdighet i båda språken, dvs. till balanserad tvåspråkighet.

Då den ena föräldrarnas registrerade modersmål är svenska och den andras finska är familjen formellt tvåspråkig. Den demografiska definitionen säger emellertid ingenting om familjemedlemmarnas färdighet i båda språken, eller om vilket eller vilka språk som

**Att växla språk mitt i
en mening kan ha en symbo-
lisk betydelse och t.ex.
demonstrera samhörighet
och solidaritet.**

används inom familjen. Som vi såg i inledningen ser användningen av de båda språken olika ut för de tvåspråkiga familjerna i miljöer där svenskan är minoritetsspråk i omgivningen, jämfört med miljöer där svenskan är majoritetsspråk. Kontakten med det andra inhemska språket varierar i olika delar av landet. Trots att finskan är det dominerande språket i de urbana delarna av södra Finland finns det tillgång till svenskspråkiga miljöer i stort sätt på alla områden. Situationen på de gamla svenska språköarna ser helt annorlunda ut. Oavsett skolornas och de svenska församlingarnas aktiva klubbverksamhet är kontakten med svenskan i omgivningen så gott som obefintlig. För många av barnen och ungdomarna är skolomgivningen den enda miljö där det talas svenska och det är sällan möjligt att ute i samhället bli förstörd på svenska. Kanhända att det komplexa och växlande språkbruket syskon emellan som i synnerhet gymnasisterna i Tammerfors och Kotka ger uttryck för kan ses som ett sätt att ersätta den brist på naturlig växelverkan mellan språken som kännetecknar den enspråkigt finska miljön. Det är möjligt att det växlande språkbruket i kombination med den svenskspråkiga skolan bidrar till att lägga grund för en balanserad tvåspråkighet.

I de enspråkigt svenska ofta rurala områdena i Österbotten är situationen den motsatta. Finskspråkiga miljöer i omgivningen är sällsynta och det är sällan möjligt att umgås på landets majoritetsspråk. På mindre orter kan det till och med vara svårt att bli förstörd på finska. Även i Österbotten kan man se en svagt tilltagande parallell användning av svenska och finska i 17-åringarnas språkbruk. Resultaten kan kopplas både till ökad kännedom om finska språkets betydelse och ökade kunskaper i finska. I jämförelse med situationen i Tammerfors och Kotka är det även möjligt att se resultatet som ett sätt att ungdomar emellan ersätta bristen på växelverkan mellan svenska och finska som kännetecknar den rätt enspråkigt svenska miljön. Trots att det på individnivå är vanligare att vara två- eller flerspråkig än att vara enspråkig är möjligheterna

att utveckla en balanserad tvåspråkighet, dvs. att förvärva ungefär samma kompetens i både finska och svenska, med andra ord beroende på var i landet man växer upp.

Det är således möjligt att vara tvåspråkig på många olika sätt, innebörden beror på från vilket perspektiv man närmar sig begreppet.

Eleverna skulle i frågeformuläret svara på frågan; *Vilken betydelse tycker du att modersmålet har för en människa?* En del av svaren speglar barnens och ungdomarnas olika förhållningssätt till den egna tvåspråkigheten.

En 15-årig flicka i huvudstadsregionen som talar finska med mamma och svenska med pappa säger såhär om modersmålets betydelse: *desto mera språk man kan desto bättre klarar man sig i livet.*

En 15-årig pojke i huvudstadsregionen som talar svenska med mamma och finska med pappa säger såhär om modersmålet: *något som är bra att ha som bas, dock är det viktigt med flerspråkighet.*

Medan en 12-årig pojke i huvudstadsregionen som talar svenska med mamma och finska med pappa i sin tur uttrycker sig såhär om modersmålets betydelse: *man får prata det språket som mamma pratar till dig när du var liten.*

I Kotka säger en 17-årig pojke som talar svenska med mamma och finska med pappa såhär om modersmålets betydelse: *inte så stor... Man talar det språk man bäst kan uttrycka sig med beroende på till vem man talar.*

En 15-årig pojke från Tammerfors som också talar svenska med mamma och finska med pappa säger såhär: *de e inte så stor skillnad vilket språk man kan tala bara man kan uttrycka sig och förstå andra.*

Medan en 12-årig flicka i Tammerfors som talar finska med mamma och både svenska och finska med pappa uttrycker sig såhär: *att alla borde kunna veta sitt språk och kunna både skriva och läsa sitt modersmål.*

I Jakobstad säger en 12-årig pojke som talar svenska med mamma och både svenska och finska med pappa såhär om modersmålets betydelse: *modersmål i skolan är viktigt så man lär sig att ”prata rätt” och skriva ord. Om man inte kan sitt eget modersmål, så är det svårt att lära sig andra språk.*

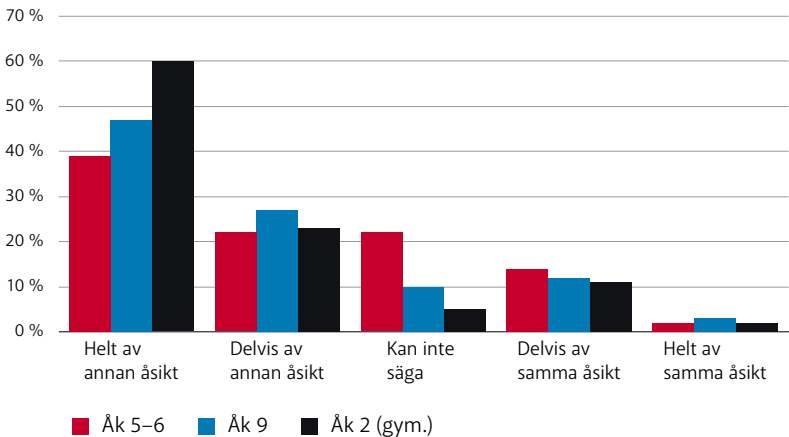
Citaten visar att ungdomarna är stolta över sin tvåspråkighet och många lyfter fram betydelsen av att behärska flera språk. En del betonar skolans roll som förmedlare av goda språkkunskaper, medan andra lyfter fram känslan av samhörighet med det språk som mamman talar.

Min svenska och min finska

Barnen och ungdomarna skulle i frågeformuläret även bedöma den egna språkliga kompetensen genom att ta ställning till några påståenden. De skulle å ena sidan ta ställning till sin förmåga att uttrycka sig på svenska och på finska och å andra sidan till sin skriftliga förmåga i båda språken.

I Helsingforsregionen visar resultaten (figur 5) att drygt 60 % av 11–13-åringarna är *helt* eller *delvis av annan åsikt* gällande påståendet ”*det är svårt för mig att uttrycka mig på svenska*”. Vi ser att uppfattningen om den egna förmågan att uttrycka sig på svenska ökar med stigande ålder samtidigt som de osäkras andel sjunker (från 22 % till 5 %). Av 17-åringarna är hela 83 % *helt* eller *delvis av annan åsikt* om påståendet. Endast några få ungdomar i alla åldersgrupper är *helt av samma åsikt* gällande påståendet.

Det är svårt för mig att uttrycka mig på svenska

Figur 5. Uppfattning om språklig kompetens i svenska i Helsingforsregionen. (N=852)

Då det gäller påståendet ”*det är svårt för mig att uttrycka mig på finska*” ser resultaten annorlunda ut. I alla åldersgrupper är ca 60 % *helt* eller *delvis av annan åsikt* beträffande påståendet. Däremot är hela 30 % av 17-åringarna *helt* eller *delvis av samma åsikt*, medan andelen elever som anser sig ha svårigheter med att uttrycka sig på finska är lägre i de yngre åldersgrupperna.

Då det gäller påståendet ”*det är svårt för mig att skriva på svenska*” ser resultatet för 15- och 17-åringarna likadant ut som resultatet över deras muntliga uttrycksförmåga, medan däremot 11–13-åringarna är säkrare på sin förmåga att skriva på svenska än att uttrycka sig muntligt. Hela 73 % är *helt* eller *delvis av annan åsikt* gällande påståendet.

Då det gäller uppfattningar om skriftlig förmåga i finska är resultatet för 17-åringarna lika som resultatet över den muntliga förmågan. Däremot är de yngre eleverna betydligt säkrare på sin skriftliga förmåga än på sin muntliga. Hela 78 % i båda åldersgrupperna är *helt* eller *delvis av annan åsikt* gällande påståendet ”*det är svårt för mig att skriva på finska*”.

På språköarna visar resultaten, inte överraskande att uppfattningen om den egna uttrycksförmågan i finska är något starkare i alla åldersgrupper, än vad uppfattningen om att uttrycka sig på svenska är.

Glädjande är att uppfattningen om den egna förmågan att uttrycka sig på svenska är rätt hög i alla åldersgrupper (64 % i den yngsta åldersgruppen, 78 % i den mellersta och 75 % i den äldsta). Av 11–13-åringarna är 72 % *helt* eller *delvis av annan åsikt* gällande påståendet ”*det är svårt för mig att uttrycka mig på finska*”, medan 79 % av niondeklassarna är av den åsikten och hela 87 % av gymnasisterna.

Då det gäller påståendet ”*det är svårt för mig att skriva på svenska*” är resultatet för 17-åringarna likadant som resultatet över förmågan att uttrycka sig muntligt. Däremot är de yngre eleverna även här säkrare på sin skriftliga förmåga än på sin förmåga att uttrycka sig muntligt. Hela 80 % av barnen är *helt* eller *delvis av annan åsikt* gällande påståendet ”*det är svårt för mig att skriva på svenska*”.

Gällande skriftlig förmåga i finska visar resultaten åter på samma mönster. 17-åringarnas uppfattningar om sin skriftliga förmåga är jämförbara med deras uppfattningar om den muntliga förmå-

gan, medan de yngre ungdomarna är säkrare på sin skriftliga förmåga än på sin muntliga.

Resultaten från Österbotten visar som väntat att uppfattningen om den egna förmågan att uttrycka sig på svenska är hög i alla åldersgrupper (78 % i den yngsta åldersgruppen, 91 % i den mellersta och 94 % i den äldsta) och betydligt högre än vad uppfattningen om att uttrycka sig på finska är. Överraskande är, att rätt många av 11–13-åringarna (14 %) känner sig osäkra gällande sin kompetens i svenska. Majoriteten av ungdomarna är däremot *helt* eller *delvis* av samma åsikt om påståendet ”*det är svårt för mig att uttrycka mig på finska*”. Uppfattningen om den bristande förmågan ökar dessutom med stigande ålder (från 53 %–67 % bland 17-åringarna).

Resultaten över den skriftliga förmågan visar på samma mönster som i de två andra regionerna. Även ungdomarna i Österbotten är säkrare på sin skriftliga förmåga i både svenska och i finska än på sin muntliga förmåga. Trots att svårigheterna i den skriftliga förmågan i finska ökar med stigande ålder (från 43 %–58 %) är eleverna något säkrare på sin skriftliga förmåga än på sin förmåga att uttrycka sig muntligt.

Då det gäller elevernas bedömning av sin kompetens i svenska och i finska är det klart att den subjektiva uppskattningen om den egna språkliga förmågan kan vara väldigt olika för olika personer. Detta innebär självfallet att tillförlitligheten i en dylik jämförande bedömning kan bli lidande. Å andra sidan ser resultaten med tanke på de olika svarsmöjligheterna och de mångsidiga svaren ut att ge en realistisk syn på barnens och ungdomarnas egna bedömningar. I alla tre språkliga miljöer visar resultaten att 17-åringarna för det mesta anser sina muntliga och sina skriftliga färdigheter vara på samma nivå. Däremot är de yngre eleverna för det mesta säkrare på sina skriftliga färdigheter än på de muntliga. Glädjande är att en stor del av eleverna även i de enspråkigt finska miljöerna är rätt säkra på sin förmåga att uttrycka sig på svenska. Däremot är främ-

Majoriteten av ungdomarna i Österbotten är helt eller delvis av samma åsikt om påståendet ”Det är svårt för mig att uttrycka mig på finska”.

lingskapet till det finska språket, speciellt i svenska Österbotten, men även bland en del av gymnasisterna i Helsingforsregionen och en del av de yngre eleverna på språköarna oroveckande.

Resultatet visar med andra ord på ett tydligt behov att effektivisera undervisningen i finska. För elever från tvåspråkiga och enspråkigt finska familjer som går i svenskspråkiga skolor gäller det att förbättra den modersmålsinriktade undervisningen i finska. I regioner där svenskan har majoritetsställning och största delen av eleverna kommer från enspråkigt svenska hem är det nödvändigt att stärka ungdomarnas intresse för finska språket. Det blir viktigt att i undervisningen behandla frågor som speglar ungdomarnas syn på betydelsefulla områden i tillvaron och att i nära samarbete med hemmen, skolan och samhället utveckla åtgärder som förbättrar barns och ungdomars möjligheter att hålla regelbunden kontakt med finskspråkiga vänskolor. Resultaten lyfter även fram betydelsen av att stärka elevernas självförtroende då det gäller den egna verbala uttrycksförmågan både i svenska och i finska. Det gäller med andra ord att både i språk- och realämnen öka på elevernas muntliga framförande med hjälp av bl.a. gruppdiskussioner och argumentation.

Ungdomarnas förhållningssätt till begreppet finlandssvensk

Begreppet finlandssvensk är omstritt och väcker i synnerhet hos äldre generationer ofta negativa associationer. Å andra sidan är benämningen väl etablerad och används dagligen i landets svenska media både i dagstidningar och i svenska TV- och radioprogram. Trots att begreppet inte är entydigt rekommenderar Mikael Reuter (2005) användningen av finlandssvensk som benämning på en svenskspråkig finländare. Han lyfter fram vikten av självkategorisering: *Den som anser sig vara finländare och anger svenska som*

sitt språk är *finlandssvensk*. Det är intressant att se hur barn och ungdomar som går i svenska skolor och växer upp i olika språkliga miljöer själva förhåller sig till begreppet.

I frågeformuläret ingick även en fråga där eleverna fritt kunde associera kring begreppet *finlandssvensk*: ”*Vad tänker du på när du hör ordet finlandssvensk?*”

Elevernas svar är mycket varierande och innehåller olika kategorier. Svaren visar både på likheter och på olikheter i de olika språkliga miljöerna. I alla tre regioner kopplar ungdomarna oftast ordet *finlandssvensk* till språket. Största delen av svaren handlar antingen om det svenska språket eller om tvåspråkighet på något sätt.

I Helsingforsregionen kopplar eleverna ofta *finlandssvenskhet* till tvåspråkighet. Den dominerande kategorin är *tvåspråkighet*, följd av *bosatt i Finland, talar svenska*. En 15-årig pojke i huvudstadsregionen som talar finska med mamma och svenska med pappa uttrycker sig såhär: *att det är en vanlig människa som troligen pratar svenska*.

På språköarna liknar svarsfördelningen situationen i huvudstadsregionen. De två vanligaste svarskategorierna är *tvåspråkighet* (en dryg fjärdedel av svaren) och *bosatt i Finland, men talar svenska* (en knapp fjärdedel av svaren). En 12-årig pojke i Tammerfors som talar svenska med mamma och finska med pappa uttrycker sig såhär: *jag tänker på människor som kan både finska och svenska som jag och min familj/släkt*.

I Österbotten kan man se ett behov av att poängtera den kulturella/nationella tillhörigheten: nästan hälften av eleverna har svarat i stil med *bosatt i Finland, men talar svenska*. En 17-årig flicka i Jakobstad som talar svenska med båda föräldrarna uttrycker sig såhär: *en person som kommer från Finland men talar ändå svenska*.

I alla regioner förekommer även både positiva och negativa associationer kopplade till ordet *finlandssvensk*. De negativa asso-

ciationerna är glädjande nog rätt få till antalet (sammanlagt några tiotal) och uttrycker ofta ett hot mot finlandssvenskhet eller uppfattningar om finlandssvenskar som en *gnällig minoritet*.

En 17-årig flicka i Helsingforsregionen som talar svenska och finska med mamma och finska med pappa uttrycker sig såhär: *att man gör en stor deal av den här minoriteten*. En 15-årig pojke i Närpes uttrycker sig såhär: *att vi anses vara mindre värda*, medan en 15-årig flicka i Tammerfors konstaterar: *tyvärr har det börja bli som ett skällsord*.

De positiva associationerna uttrycker ofta stolthet över att vara finlandssvensk.

En 15-årig flicka i Närpes uttrycker sig såhär: *speciella människor som vågar vara sig själva*, medan en 15-årig pojke i Björneborg säger såhär: *att det är bra att man är det* och en 17-årig flicka i Helsingforsregionen såhär: *en gemytlig befolkningsgrupp som har en stor betydelse för Finland*.

I Helsingforsregionen förekommer särskilt bland de äldre elevernas svar flera stereotypa uppfattningar och fördomar mot finlandssvenskar än i de andra regionerna. Orden *ankdammen, bättre folk, segelbåtar* och *snobbar* förekommer främst i Helsingforsregionen och i en del svar på språköarna. Däremot kopplar österbottningarna oftare ordet till *Mumin* och till den egna regionen, till *Österbotten, kusten, Vasa* och *Jakobstad*.

Hänvisningar till den svenska skolan förekommer i en del av svaren i Helsingforsregionen, men knappt alls i de andra regionerna. I alla regioner förekommer även hänvisningar till den egna identiteten, till släktingar eller vänner. En 13-årig flicka i Jakobstad uttrycker sig såhär: *mig, min familj, mina kompisar och deras familjer*, medan en 15-årig pojke i Kotka säger såhär: *en grupp människor som är som jag* och en 17-årig pojke i Helsingforsregionen i sin tur såhär: *mig själv och människorna omkring mig, hurudana vi är och på våra traditioner*.

**I huvudstadsregionen
och på språköarna
associerar i synnerhet
de yngre eleverna ofta till
tvåspråkighet: *finlands-*
svensk innebär att man talar
både svenska och finska.**

Svaren visar med andra ord att största delen av ungdomarna förhåller sig rätt neutralt till begreppet finlandssvensk och för det mesta kopplar det till en fråga om språket. Vi ser intressanta skillnader i hur ungdomarna som växer upp i en omgivning där svenskan är majoritetsspråk associerar till språket i jämförelse med ungdomar som växer upp i en omgivning där svenskan är minoritetsspråk. Både i huvudstadsregionen och på språköarna där största delen av ungdomarna har en tvåspråkig bakgrund associerar i synnerhet de yngre eleverna ofta till tvåspråkighet, dvs. *finlandssvensk* innebär att man talar både svenska och finska. I Österbotten där största delen av ungdomarna växer upp i en enspråkigt svensk miljö lyfter ungdomarna ofta fram sin nationella tillhörighet som *finländare*. Som vi senare kommer att se är resultatet även jämförbart med hur en del av ungdomarna i de olika regionerna väljer att definiera sig språkligt.

Eleverna fick även besvara en fråga gällande vilka *finlandssvenska* traditioner de känner till. De tydligaste skillnaderna regionerna emellan har sammanfattats i följande punkter:

- I Helsingforsregionen är de vanligaste svaren kräftskivor, snapsvisor, Svenska dagen, stafettkarnevalen och Lucia. En stor del är osäkra på de finlandssvenska traditionerna. Också mer allmänna högtider som midsommar, jul, påsk och första maj räknar många elever upp som finlandssvenska traditioner. Endast Helsingforsregionens elever nämner segling som en finlandssvensk tradition.
- På språköarna är osäkerheten ännu större än i Helsingforsregionen. Svenska dagen, kräftskivor och Lucia är starka traditioner här. Andra traditioner som firas är mid-

sommar och påsk. Jämfört med Helsingforsregionen är det få som nämner stafettkarnevalen eller första maj.

- I Österbotten är också osäkerheten om de finlandssvenska traditionerna stor. Här har nästan en fjärdedel av eleverna lämnat frågan obesvarad. Alternativt finns en oklarhet över vilka traditioner som är specifikt finlandssvenska. Som en högstadieslicka från Närpes uttrycker det: *vet inte skillnad på finska o. finlandssvenska traditioner*. I Österbotten firar eleverna villaavslutning/veneziaskafton, mid-sommar, jul, påsk och Lucia, men inte lika mycket Svenska dagen. Bara ett fåtal nämner stafettkarnevalen, och ännu färre kräftskivor och snapsvisor.

Självständighetsdagen och Kalevala nämns ett tiotal gånger i Helsingforsregionen och Österbotten. Runeberg räknas också upp ett tiotal gånger i alla regioner. En del av de österbottniska eleverna räknar också upp bastu som en finlandssvensk tradition. Flera elever från Jakobstad nämner *Tro, hopp och kärlek*. Bland de mer överraskande svaren kan nämnas österbottniska elevers svar som t.ex. *tomatkarnevalen, jord – skogsbruk, ishockey, påskbrasan och pingsten*.

Svaren visar med andra ord på både likheter och skillnader i de olika regionerna. Frågan har uppfattats som rätt svår och en stor del av eleverna är osäkra över vilka traditioner som anses vara finlandssvenska. Vi ser att det även kan vara svårt att skilja mellan allmänna högtider och specifikt finlandssvenska traditioner. I alla regioner firar eleverna Lucia, medan en bättre kännedom om Svenska dagen i Helsingforsregionen och på språköarna jämfört med Österbotten

kan tyda på traditionens stora symboliska betydelse i miljöer där svenska språket är i minoritetsställning. Svaren visar även på lokala och kulturella skillnader i de olika regionernas traditioner.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att barnen och ungdomarna i de olika regionerna för det mesta förhåller sig positivt till begreppet finlandssvensk. I studien *Det svenska i Finland 2030* (Magma 2010), där 300 vuxna bl.a. svarade på frågan ”vad betyder finlandssvenskhet för dig”, är inställningen till begreppet mera varierande och det uppfattas inte entydigt positivt av alla deltagare. Den kritiska synen på benämningen ser med andra ord ut att komma senare. Kanhända att de negativa associationerna som ofta i dag förekommer både i mediedebatter och i politiska populistiska ställningstaganden bidrar till att skapa och uppehålla fördomar mot benämningen även hos svenskspråkiga finländare. Däremot visar en färsk undersökning på glädjande resultat gällande inställningen till svenskundervisning i finska skolor. I rapporten *Svenska i finska grundskolor* framgår att en stor del av niondeklassare i skolor belägna i olika delar av landet har en positiv helhetsuppfattning till svenskan och att de vill lära sig vardagssvenska (Lehti-Eklund & Green-Vänttinen 2011).

4. Språklig tillhörighet och framtida språkliga val

I en tid som präglas av snabba förändringar, osäkerhet och många valmöjligheter men samtidigt av tvivel och splittring väcks frågor som gäller människan som individ, hennes självförverkligande och hennes subjektiva existens. För den moderna människan är den egna personligheten och identiteten inte någonting utifrån format och statistiskt, utan snarare någonting som man själv kan påverka, som man strävar till att bygga upp och som man ständigt reflekterar över. Enligt Anthony Giddens (1991) blir det moderna självet ett personligt projekt som man bygger upp via självreflektion och som man själv har ansvar för.

En 12-årig pojke från Helsingforsregionen, som talar finska med sin mamma och svenska med sin pappa uttrycker sin uppfattning om modersmålets betydelse för en människa såhär: *Att man får vara den man är och tala det språket man vill.*

Det här kapitlet handlar om hur barn och ungdomar i svenska skolor belägna i olika språkliga regioner i landet väljer att definiera sig språkligt. Intresset är inriktat på att å ena sidan synliggöra hur de medverkande ungdomarna med olika språklig bakgrund ser på sin språkliga tillhörighet och å andra sidan att klarlägga hur den språkliga tillhörigheten reflekterar ungdomarnas syn på framtida språkliga val. Här synliggörs även vilket språk ungdomarna i olika åldrar tänker på.

Som bakgrund till barnens och ungdomarnas syn på sin språkliga tillhörighet diskuteras några förhållningssätt till det komplexa identitetsbegreppet. Intresset är här närmast inriktat på att synlig-

göra den kulturella och språkliga tillhörighetens föränderliga natur i dagens samhälle.

Utgående från Charles Taylor (1989) formas identiteten i dialog med omgivningen. Den formas inom en gemenskap och i kommunikation med likheter och olikheter i omgivningen. I barndomen formas självuppfattningen utgående från de identitetsmodeller och de värden och den kultur som barnet möter i hemmet och i skolan. Senare tar den unga själv ståndpunkt till bandomens referensram och gör val gällande grundläggande värden för sin sociala och kulturella tillhörighet. Språket är en av de viktigaste identitetsskapande faktorerna. Detta syns även i citaten över ungdomarnas syn på modersmålets betydelse för en människa. En stor del av de medverkande ungdomarna i de olika språkliga regionerna lyfter fram språkets betydelse för den egna identiteten.

En 15-årig pojke i Helsingforsregionen som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modermålets betydelse: *det har en stor betydelse hur skulle du annars kunna kommunisera? du känner speciell samhörighet med de som du delar ditt momål med.*

Känslan av samhörighet och identifikation med en bestämd social grupp är emellertid föränderlig och dynamisk. Vi kommer att se att de ungas val av språklig tillhörighet ser olika ut för ungdomar i olika åldrar och att valet inte nödvändigtvis behöver basera sig på modersmålet. I en flerspråkig miljö blir det under olika utvecklingsskeden viktigt för ungdomar att via byte mellan olika identiteter kunna förhandla om de språkliga dimensionerna i den egna identiteten. Att växla mellan olika identiteter kan även vara ett sätt att stärka gruppsammanhållningen och att uppehålla gränser mot andra grupperingar. Den lokala dialekten som ungdomar i Österbotten gärna betonar kan ses som en viktig markör för gruppens positionering till den regionala kulturen och samtidigt ett avståndstagande från bl.a. skolans högsvenska kultur.

Framgång i skolan är långt beroende av en god självkänsla kopplad till en balanserad språklig identitet. Då det gäller barn och ungdomar med en dubbel språklig identitet blir det viktigt att känna tillit till den egna förmågan i båda språken. Så som även tidigare framkommit (se kap. 3) är fördelarna med tvåspråkighet kopplade till goda färdigheter i båda språken. I en atmosfär där både samhället, skolan och hemmet värdesätter tvåspråkigheten blir det möjligt för elever med en dubbel språklig identitet att känna sig stolta över båda sina språk och att utveckla en modersmålsliknande kompetens i båda språken.

Min språkliga tillhörighet

Barnens och ungdomarnas val av språklig tillhörighet visar hur den språkliga identiteten tar sig olika uttryck i olika åldrar och hur den småningom tar form som resultat av en komplicerad process i samverkan med den språkliga omgivningen. I alla tre språkliga miljöer, den tvåspråkiga, den finskspråkiga och den svenskspråkiga kan man se den svenska skolans inverkan på ungdomarnas val av språklig tillhörighet. Dessutom visar analysen på intressanta likheter i hur barn och ungdomar som går i svenska skolor väljer att definiera sig språkligt i miljöer där svenskan är minoritetsspråk, i jämförelse med en omgivning där svenskan är majoritetsspråk.

För att synliggöra hur barn och ungdomar ser på sin språkliga och kulturella identitet i olika delar av landet ombads eleverna välja det svarsalternativ som i första hand beskriver deras språkliga tillhörighet. Svarsalternativen var följande; finländare, finskspråkig, finlandssvensk, tvåspråkig, svenskspråkig, annat, vad? Svarsalternativet finländare representerar ett neutralt alternativ som gör det möjligt att beskriva sin tillhörighet utan att ta ställning till den språkliga dimensionen.

I den tvåspråkiga Helsingforsregionen och i den enspråkigt finska omgivningen på språköarna där svenskan har minoritetsställning i omgivningen väljer ungdomar med stigande ålder att poängtera svenska språkets betydelse för den egna identiteten. Härtill väljer en betydligt större andel av eleverna i alla åldersgrupper att definiera sig som finlandssvenska än andelen ungdomar från enspråkigt svenska hem, medan en betydligt lägre andel väljer att definiera sig som tvåspråkiga än andelen barn och ungdomar från tvåspråkiga hem. I proportion är alltså den finlandssvenska identiteten populärare än den tvåspråkiga identiteten, trots att omgivningen är finsk- eller tvåspråkig. Ungdomar från enspråkigt svenska hem liksom ungdomar från tvåspråkiga hem definierar sig som finlandssvenska, medan ungdomar från enspråkigt finska hem väljer att lyfta fram sin dubbla tvåspråkiga tillhörighet. I synnerhet på språköarna väljer en del av de äldre ungdomarna att lyfta fram sin kulturella tillhörighet som finländare i stället för att definiera sig utgående från sitt språkbruk. Valet av finskspråkig identitet är oväntat sällsynt både i den tvåspråkiga och i den enspråkigt finska omgivningen. I Björneborg t.ex. där över hälften av eleverna kommer från enspråkigt finska hem lyfter ingen fram finska språkets betydelse för identiteten.

I de tre städerna i Österbotten där svenska språket har majoritetsställning i omgivningen väljer en något lägre andel av ungdomarna att definiera sig som finlandssvenska eller svenskspråkiga än andelen elever från enspråkigt svenska familjer. Här är alltså den finlandssvenska identiteten proportionellt sett inte lika populär som i Helsingforsregionen. Resultatet är intressant, i synnerhet jämfört med motsvarande resultat från de två tidigare språkliga miljöerna. Svenska språkets minoritetsställning både i Helsingforsregionen och på språköarna kan tänkas bidra till den stora andel elever som väljer att poängtera svenska språkets betydelse för den egna språkliga identiteten. I svenska Österbotten är det möjligen

**Den finlandssvenska
identiteten är populärare
än den tvåspråkiga,
trots att omgivningen är
finsk- eller tvåspråkig.**

inte lika angeläget att poängtera svenska språkets betydelse. Den trygghet som den enspråkiga miljön ger kan tänkas ge upphov till en mera kritisk syn på den egna språkliga identiteten och möjligen till önskan att växla mellan olika identiteter.

Det intressanta resultatet över den ökade benägenheten att i alla tre städer med stigande ålder hellre beskriva sig som finländare än att definiera sig utgående från sitt språkbruk kan tyda på ökad medvetenhet om den egna kulturella identiteten. En del av ungdomarna lyfter således snarare fram sin finländska tillhörighet än svenska språkets betydelse för identiteten. Den kulturella tillhörighetens betydelse syntes även i elevernas reflektioner kring begreppet finlandssvensk. Möjligen kan resultaten ses som ett behov att i en miljö som är starkt influerad av kulturell påverkan från Sverige poängtera sin egen kulturella tillhörighet. Andelen elever som väljer svarsalternativet annat, är låg i alla åldersgrupper och lägre i alla städer än andelen familjer med ett annat hemspråk än svenska eller finska. Resultatet tyder både på att barnen och ungdomarna med andra hemspråk än svenska eller finska är väl integrerade i den miljö som skolan och omgivningen representerar. Härtill är resultaten över den rätt höga andelen barn som speciellt i Nykarleby och i Jakobstad lämnar frågan obesvarad överraskande. Andelen obesvarade svar är svår att i den övervägande svenskspråkiga miljön tolka som ett tecken på osäkerhet gällande den egna språkliga tillhörigheten. Kanhända att det snarare har upplevts som onödigt att svara på någonting självklart. Däremot kan en del av de obesvarade svaren reflektera en känsla av osäkerhet om den egna språkliga tillhörigheten hos elever med annat hemspråk än svenska eller finska.

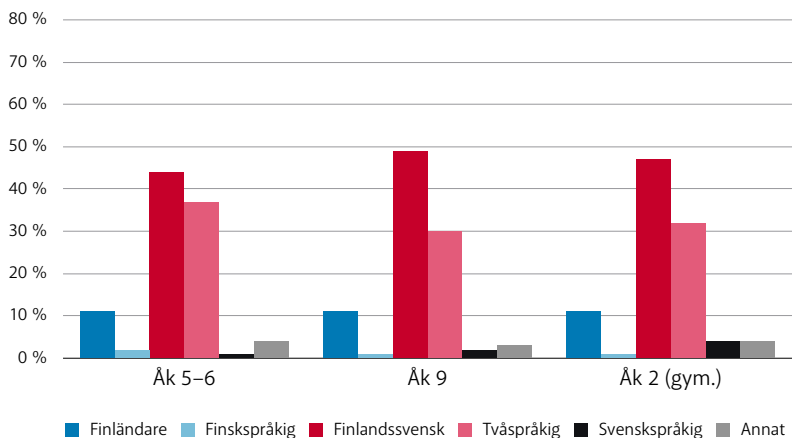
En 15-årig pojke från Närpes som talar dialekt med båda föräldrarna säger såhär: *Modersmålet betyder väl mycket vem man är som människa.*

En 12-årig flicka från Helsingforsregionen, som talar svenska med mamma och finska med pappa säger såhär om modersmålets betydelse för en människa: *det är viktigt att vara stolt över sitt modersmål.*

En 15-årig pojke från Helsingforsregionen, som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modermålets betydelse: *en stor betydelse alla skall ha rätt till det vid sidan av att man respekterar andras momål.*

Språklig identitet i huvudstadsregionen

I den tvåspråkiga Helsingforsregionen visar resultaten på intressanta likheter i elevernas val av språklig identitet, men även på skillnader mellan valet av språklig identitet och hemspråk hos de medverkande barnen och ungdomarna.

Figur 6. Språklig identitet i huvudstadsregionen. (N= 855)

Figur 6 visar på rätt stora likheter mellan de olika åldersgrupperna. I alla åldersgrupper är valet att definiera sig som *finlandssvensk*

det populäraste alternativet. Andelen elever som väljer att i första hand lyfta fram sin *tvåspråkiga* tillhörighet är något högre bland 11–13-åringarna jämfört med de äldre eleverna, medan andelen elever som väljer att definiera sig utgående från sin kulturella tillhörighet som *finländare* är så gott som lika stor i alla åldersgrupper. Däremot är skillnaderna stora mellan de olika åldersgruppernas val av språklig tillhörighet jämfört med de medverkande barnens och ungdomarnas hemspråk. I den yngsta åldersgruppen definierar sig hela 44 % som finlandssvenska (20 % kommer från enspråkigt svenska hem) och 37 % som tvåspråkiga, trots att 72 % kommer från tvåspråkiga hem. Hälften av niondeklassarna definierar sig som finlandssvenska (24 % kommer från enspråkigt svenska hem) och 30 % som tvåspråkiga (63 % kommer från tvåspråkiga hem). Av gymnasisterna definierar sig hälften som finlandssvenska eller svenskspråkiga (36 % kommer från enspråkigt svensk hem) och 32 % som tvåspråkiga trots att 51 % kommer från tvåspråkiga hem.

Trots att skillnaden mellan hemspråk och val av språklig tillhörighet är större bland de yngre deltagarna än bland gymnasisterna, visar resultaten på samma trender i alla tre åldersgrupper. **En betydligt större andel av ungdomarna i alla åldersgrupper väljer att definiera sig som *finlandssvenska* än andelen elever från enspråkigt svenska hem, medan en betydligt lägre andel väljer att definiera sig som *tvåspråkiga* än andelen ungdomar från tvåspråkiga hem.** Som vi tidigare sett (se kap. 3) kopplar i synnerhet de yngre eleverna i den tvåspråkiga och i den finska omgivningen ofta finlandssvenskhet till tvåspråkighet. Trots att man kommer från ett tvåspråkigt hem väljer man med andra ord hellre att definiera sig som finlandssvensk än som tvåspråkig. Härtill är andelen ungdomar som väljer att definiera sig som *finskspråkiga* i alla åldersgrupper lägre än andelen elever från enspråkigt finska hem.

En 15-årig pojke från Helsingforsregionen, som talar svenska med mamma och finska med pappa uttrycker sin syn på moders-

målets betydelse såhär: *Man uttrycker sig bäst på sitt momål, man får bättre sagt vad man tänker på sitt momål.*

För att få en mera nyanserad uppfattning om hur barn och ungdomar från **enspråkigt finska hem** väljer att definiera sig språkligt skall vi se på resultaten för de medverkande 62 ungdomarna från finska hem.

En 13-årig pojke i Helsingforsregionen som talar finska med mamma och både finska och svenska med pappa säger såhär om modersmålets betydelse: *den som kan tala olika språk kan prata med människor från olika länder.*

Språklig tillhörighet	11–13-år	15 år	17 år	Antal elever
Finländare	5 (42%)	10 (34%)	3 (16%)	18
Finskspråkig	1 (8%)	0	1 (5%)	2
Finlandssvensk	3 (25%)	8 (28%)	2 (11%)	13
Tvåspråkig	3 (25%)	11 (38%)	11 (58%)	25
Svenskspråkig	0	0	0	0
Annat	0	0	2 (11%)	2
Obesvarade	0	2 (7%)	0	2

Figur 7. Språklig identitet hos barn och ungdomar från enspråkigt finska hem i huvudstadsregionen. (N= 62)

De överraskande resultaten visar med andra ord att betydligt färre elever än väntat väljer att definiera sig antingen som *finländare* eller *finskspråkig*. Vidare ser vi att en stor del av barnen och ungdomarna från enspråkigt finska hem som går i svensk skola väljer att definiera sig som *tvåspråkiga* och i de yngre åldersgrupperna även som *finlandssvenska*. Valet att definiera sig som *finlandssvensk* sjunker i den äldsta åldersgruppen, samtidigt som känslan av samhörighet med en *tvåspråkig* identitet ökar.

En 15-årig flicka från Helsingforsregionen, som talar finska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *berättar varifrån man kommer*, medan en lika gammal pojke som också talar finska med båda föräldrarna konstaterar att *momålet ger oss en identitet*.

Resultatet över hur de sammanlagt 211 barn och ungdomar som kommer från **enspråkigt svenska hem** väljer att definiera sig språkligt visar på en del intressanta skillnader speciellt mellan flickor och pojkar. Av flickorna väljer drygt 70 % i alla åldersgrupper att definiera sig som *finlandssvenska*, medan pojkarnas andel är något lägre (omkring 66 %). Däremot är valet av *tvåspråkig* identitet märkbart högre i synnerhet bland de äldre pojkarna (19 %), än bland flickorna (4 %). Härtill väljer fem av de äldsta flickorna (11 %) att definiera sig som *svenskspråkiga*, medan endast en pojke väljer det samma. I den äldsta åldersgruppen väljer 9 % av både flickorna och pojkarna att i första hand lyfta fram sin kulturella tillhörighet som *finländare*.

Analysen visar med andra ord att största delen av både flickorna och pojkarna som växer upp i enspråkigt svenska hem väljer att definiera sig som *finlandssvenska*, medan däremot valet av *svensk-språkig* identitet i synnerhet bland pojkarna är så gott som obefintlig. Vidare ser vi att flickorna starkare lyfter fram svenska språkets betydelse för den egna identiteten än vad pojkarna gör. Trots att en del av pojkarna väljer att i den tvåspråkiga omgivningen lyfta fram sin dubbla språkliga tillhörighet, visar resultaten att de flesta ungdomar har ett positivt förhållningssätt till begreppet finlandssvensk.

En 12-årig flicka från Helsingforsregionen, som talar svenska med båda föräldrarna uttrycker sin syn på modersmålets betydelse såhär: *Väldigt stor betydelse, för att man får tala sitt eget och inte ett främmande språk*. En 17-årig pojke som talar svenska med båda för-

äldrarna säger: *Vet inte, kanske ett språk man verkligen behärskar, kan känna sig bekväm i, uttrycka sig, tänka.*

Den språkliga identiteten hos elever i svenska skolor i Helsingforsregionen kan sammanfattas i följande punkter;

- Den svenska skolan har en central betydelse för hur barn och ungdomar från tvåspråkiga och finskspråkiga familjer i första hand väljer att definiera sig språkligt.
- Barn och ungdomar från tvåspråkiga familjer definierar sig som finlandssvenska.
- Barn och ungdomar från enspråkigt svenska hem definierar sig som finlandssvenska. Valet av tvåspråkig tillhörighet är allmännare bland pojkar än bland flickor, medan flickorna starkare betonar svenska språkets betydelse.
- Barn och ungdomar från enspråkigt finska hem definierar sig som tvåspråkiga. Valet av tvåspråkig tillhörighet ökar med stigande ålder.
- I alla åldersgrupper väljer en del av barnen och ungdomarna att identifiera sig som finländare i stället för att lyfta fram sin språkliga tillhörighet.

De gamla svenska språköarna

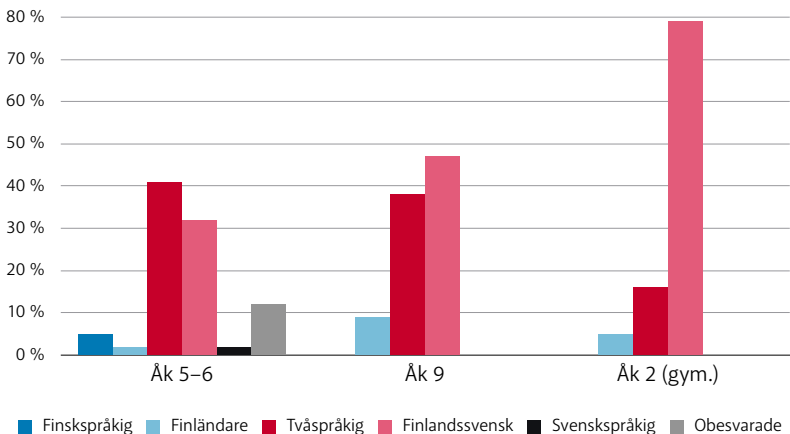
I de fyra enspråkigt finska städerna Uleåborg, Björneborg, Tammerfors och Kotka där största delen av eleverna i de svenska skolorna kommer från tvåspråkiga eller enspråkigt finska hem visar resultaten både på likheter och intressanta skillnader kopplade till informanternas språkliga bakgrund. Resultaten visar på förändringar i valet av språklig identitet hos elever i olika åldrar och kan kopplas till ökad medvetenhet om den egna språkliga tillhörigheten hos de äldre ungdomarna.

En 17-årig pojke från Tammerfors som talar finska med båda föräldrarna säger såhär om modernmålets betydelse: *Mycket stor betydelse. Det språket som en människa talar och uttrycker sig med kan ha stor påverkan på människans tankesätt.*

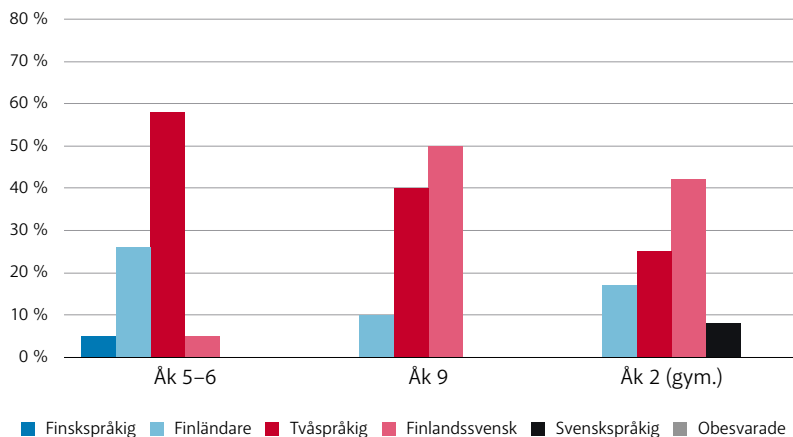
I Tammerfors och Kotka där de tvåspråkiga familjernas andel är högre och de enspråkigt finska familjernas andel är lägre än i Uleåborg och Björneborg visar valet av språklig identitet i de olika åldergrupperna på en del intressanta likheter.

I **Tammerfors** syns den svenskspråkiga skolans inverkan på val av språklig identitet via tydliga förändringar kopplade till stigande ålder och är därmed förknippade med ökad språklig mognad:

- Valet av tvåspråkig identitet minskar med stigande ålder, och ingen i de två äldre åldersgrupperna väljer att definiera sig som finskspråkig. Med stigande ålder ökar svenska språkets betydelse i val av språklig identitet, medan tvåspråkighetens betydelse minskar. En del i den yngsta åldersgruppen är osäkra över sin språkliga tillhörighet och lämnar frågan obesvarad.

Figur 8. Min identitet i Tammerfors. (N=92)⁵

Figur 9. Min identitet i Kotka. (N= 51)⁶

I **Kotka** syns den svenskspråkiga skolans inverkan på barnens och ungdomarnas val av språklig identitet tydligast i de två äldre åldersgruppernas svar:

- Ingen av niondeklassarna eller gymnasisterna väljer att i första hand definiera sig som finskspråkig. Valet av tvåspråkig identitet minskar märkbart med stigande ålder, däremot väljer hälften av 15 och 17-åringarna att i första hand poängtera svenska språkets betydelse för sin språkliga identitet. En större andel av gymnasisterna väljer att definiera sig som finländare än av niondeklassarna.

En 17-årig flicka från Kotka som talar båda språken med mamma och med pappa uttrycker sin syn på modersmålets betydelse såhär: *Den viktigaste för att språket man talar gör människan till en sådan som man är.*

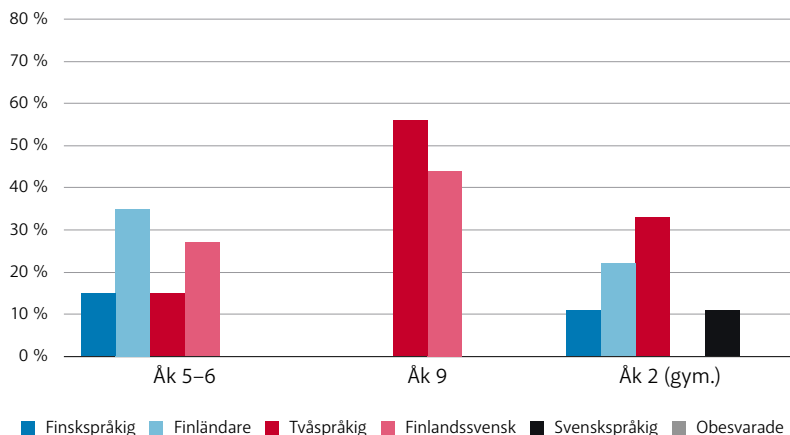
I Uleåborg och Björneborg, där däremot de tvåspråkiga familjernas andel är lägre och de enspråkigt finska familjernas andel hö-

gre än i Tammerfors och Kotka, kan man å sin sida se en del intressanta likheter i valet av språklig identitet.

I **Uleåborg** syns den svenskspråkiga skolans inverkan på barnens och ungdomarnas val av språklig identitet i alla åldersgrupper. Däremot kan man inte urskilja någon tydlig utvecklingslinje kopplad till ökad språklig mognad:

- I alla åldersgrupper väljer en betydligt lägre andel av eleverna att definiera sig som finskspråkiga än andelen barn och ungdomar från enspråkigt finska hem (39 %). Däremot ser niondeklassarnas och gymnasisternas svar olika ut. 15-åringarna väljer att definiera sig antingen som tvåspråkiga eller finlandssvenska, medan över hälften av 17-åringarna i första hand vill definiera sig som tvåspråkiga eller beskriver sig som finländare, men inte som finlandssvenska. Svenska språkets betydelse syns däremot i alla åldersgrupper.

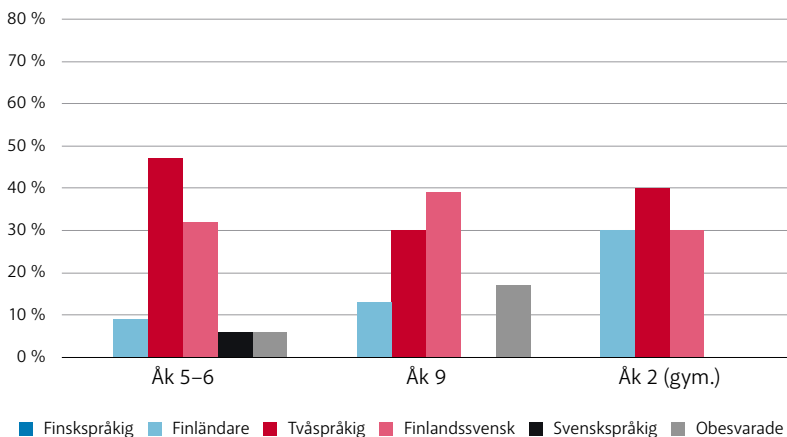
En 12-årig flicka från Uleåborg som talar finska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse för en människa: *En stor betydelse för det är det språket som du själv tycker är viktigaste språket till dig.*

Figur 10. Min identitet i Uleåborg. (N= 44)⁷

I **Björneborg** syns den svenskspråkiga skolans inverkan på elevernas val av språklig identitet i alla åldersgrupper. Däremot kan man inte urskilja någon tydlig utvecklingslinje kopplad till ökad språklig mognad, förutom att eleverna med stigande ålder i första hand beskriver sig som finländare:

- Ingen av ungdomarna väljer att i första hand definiera sig som finskspråkig. I alla åldersgrupper väljer en stor del av eleverna att definiera sig antingen som tvåspråkiga eller som finlandssvenska. I den äldsta åldersgruppen minskar osäkerheten över den egna språkliga identiteten samtidigt som valet att beskriva sig som tvåspråkig och även som finländare ökar jämfört med niondeklassarna.

Figur 11. Min identitet i Björneborg. (N=77)

En 15-årig flicka från Björneborg som talar finska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse för en människa: *Ganska stor, men fast jag är enligt puppe finlandssvensk, så är jag från hjärtat finskspråkig.*

Språklig identitet hos elever i svenska skolor på språköarna kan sammanfattas så här:

- Den svenskspråkiga skolan har en central betydelse för hur barn och ungdomar i första hand väljer att definiera sig språkligt.
- Ytterst få ungdomar lyfter fram majoritetsspråkets betydelse för den egna identiteten (mest i Uleåborg).
- En del av de yngre ungdomarna är osäkra på sin språkliga tillhörighet och lämnar frågan obesvarad.
- Med ökad språklig säkerhet tilltar svenska språkets betydelse för den egna identiteten i synnerhet i Tammerfors och Kotka.

- Barn och ungdomar från enspråkigt finska familjer lyfter fram den tvåspråkiga identitetens betydelse.
- Barn och ungdomar från tvåspråkiga familjer lyfter fram svenska språkets betydelse för identiteten.
- En del av 17-åringarna väljer att identifiera sig som finländare i stället för att lyfta fram sin språkliga tillhörighet.

Resultaten visar på flera likheter med resultaten från Helsingforsregionen. Både i den tvåspråkiga och i den enspråkigt finska miljön kan man se samma mönster i hur barn och ungdomar som kommer från tvåspråkiga eller enspråkigt finska hem och går i svenskspråkiga skolor väljer att i första hand definiera sig språkligt.

På språköarna kommer sammanlagt 21 elever från enspråkigt svenska hem. Av dessa väljer majoriteten (14 personer) att definiera sig som finlandssvenska, medan fem ungdomar definierar sig som tvåspråkiga och endast två som svenskspråkiga.

En 17-årig pojke från Tammerfors som talar svenska med båda föräldrarna uttrycker sin syn på modersmålet betydelse såhär: *Varje människa bör ha rätten att tala sitt modersmål, för det är en del av identiteten.*

Likheten med huvudstadsregionen syns således även i hur den lilla gruppen av elever som kommer från enspråkigt svenska hem väljer att definiera sig språkligt.

Intresset för den svenskspråkiga skolan i de enspråkigt finska miljöerna tyder på föräldrarnas önskan att ge tillträde till båda nationalspråken åt sina barn. Den positiva inställningen till svenskan kan även ses reflektera skolornas långa traditioner och goda anseende, både med tanke på den kunskapsmässiga nivån och med tanke på skolornas samhälleliga ställning i städerna. Citaten nedan reflekterar ungdomarnas syn på svenska språkets betydelse för dem själva:

**Intresset för den svensk-
språkiga skolan i de
enspråkigt finska miljöerna
tyder på föräldrarnas önskan
att ge tillträde till båda
nationalspråken åt sina barn.**

En 13-årig flicka från Björneborg som talar finska med mamma och svenska med pappa säger såhär om modersmålets betydelse: *jag tycker att det är bra att prata två språk. Och att det skulle vara bra om andra föräldern talar svenska och andra finska.*

En 12-årig pojke i Uleåborg som talar svenska med sin mamma och finska med sin pappa säger såhär om modersmålets betydelse: *oftast det vad man pratar. Och olika möjligheter för dem som har t.ex. svenska som modersmål.*

En 15-årig pojke i Tammerfors som talar finska med mamma och svenska med pappa säger såhär: *jag anser att det är en stor fördel att kunna svenska. Man får lättare kompisar från andra länder.*

Citaten visar att eleverna känner sig hemma i den språkliga och kulturella miljö som skolan representerar och att de är stolta över sin kompetens i svenska.

De tre övervägande svenska städerna i Österbotten

I Jakobstad, Nykarleby och Närpes kommer, så som tidigare framkommit, största delen av barnen och ungdomarna från enspråkigt svenska hem. Härtill kommer en större andel av eleverna från hem där det talas ett annat hemspråk än svenska eller finska än i Helsingforsregionen eller på språköarna. Även den lokala dialektens betydelse framträder i några av elevernas svar. Den språkliga situationen för de medverkande barnen och ungdomarna är med andra ord helt annorlunda än i Helsingforsregionen eller på språköarna, och representerar snarare en situation som motsvarar majoriteten av de finskspråkiga elevernas i landet. Ungdomarna växer således upp i en rätt enspråkig omgivning, där den språkliga närmiljön och skolspråket inte skiljer sig från varandra.

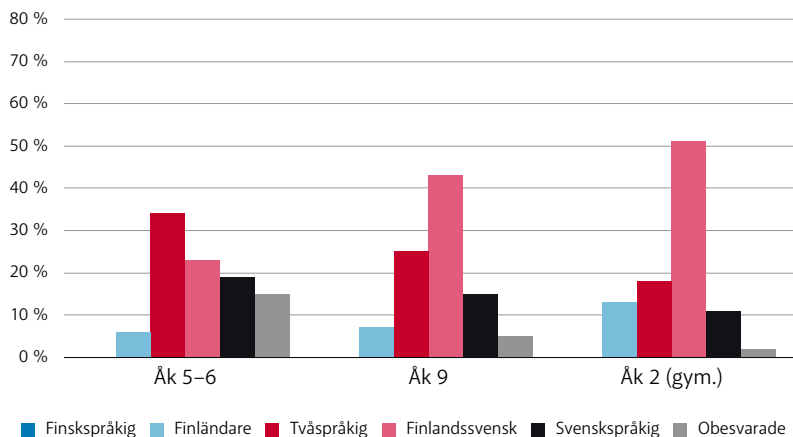
En 17-årig flicka från Jakobstad som talar ett annat språk än svenska eller finska med båda föräldrarna säger såhär om moders-

målets betydelse: *Modersmålet kan ge en trygghetskänsla och en känsla av att man är hemma och har en plats någonstans.*

En 15-årig pojke från Nykarleby som talar dialekt med båda föräldrarna säger såhär: *Man skall stå för den man är inte ändra sig för att någonstans resten av befolkningen råkar vara finsk.*

I **Jakobstad** där de tvåspråkiga familjernas andel är högre (24 %) än i de två andra städerna är resultaten över ungdomarnas val av språklig tillhörighet intressanta. Resultaten visar på tydliga förändringar kopplade till ökad språklig mognad. Med stigande ålder ökar valet av finlandssvensk identitet, medan valet av svenskspråkig identitet sjunker, liksom även valet av tvåspråkig identitet. Härtill ökar valet av att i första hand beskriva sig som finländare bland de äldre eleverna, samtidigt som de osäkras andel minskar. Trots att valet av finlandssvensk identitet ökar med stigande ålder är andelen ungdomar som i första hand väljer att definiera sig som antingen finlandssvenska eller svenskspråkiga även i den äldsta åldersgruppen något lägre än andelen enspråkigt svenska familjer i den medverkande gruppen i Jakobstad (69 %). En oväntat stor andel av 11–13-åringarna lämnar frågan obesvarad, medan endast några få gymnasister gör detsamma.

En 15-årig pojke i Jakobstad som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *Väldigt stor. Pratar man finska så tänker jag i allafall att den personen har andra traditioner än vi svensktalande har.*

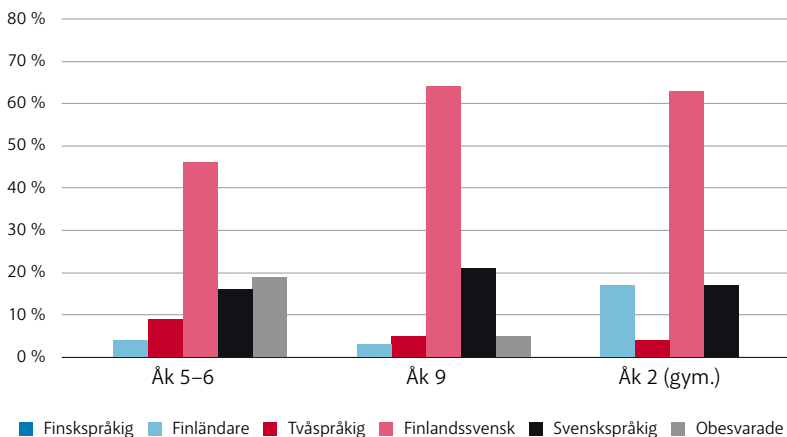
Figur 12. Min identitet i Jakobstad. (N= 329)⁸

I **Nykarleby** (se figur 13) där de tvåspråkiga familjernas andel är betydligt lägre än i Jakobstad ser valet av språklig identitet rätt annorlunda ut.

En 15-årig pojke i Nykarleby som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modernmålets betydelse: *Tja, nog formar det väl en lite, för med modersmålet kommer ju också kultur.*

Resultaten över barnens och ungdomarnas språkliga tillhörighet i de medverkande åldersgrupperna i Nykarleby visar inte på lika tydliga förändringar kopplade till ökad språklig mognad som i Jakobstad. Däremot ser man intressanta skillnader i de olika åldersgruppernas svar. Andelen elever som väljer att definiera sig som finlandssvenska är märkbart högre i de två äldre åldersgrupperna än i den yngsta åldersgruppen. I den yngsta åldersgruppen är den sammanlagda andelen barn som definierar sig som finlandssvenska eller svenskspråkiga lägre än andelen barn från enspråkigt svenska hem. Medan en högre andel av niondeklassarna väljer att definiera sig som antingen finlandssvenska eller svenskspråkiga

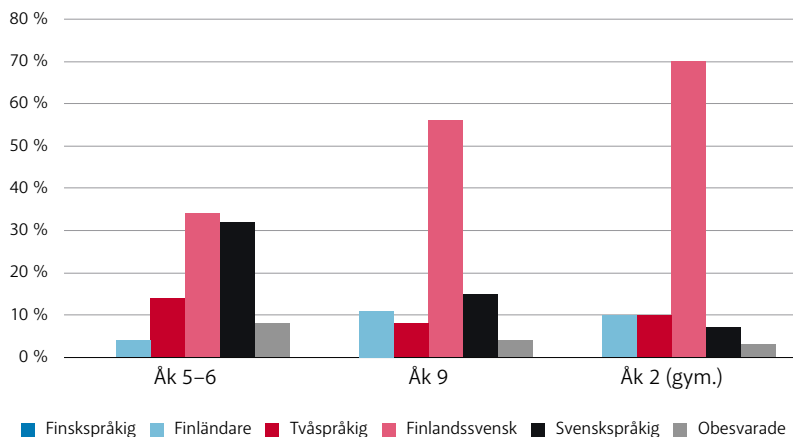
(84 %), än andelen niondeklassare från enspråkigt svenska hem (78 %). Däremot motsvarar andelen gymnasister som sammanlagt väljer att definiera sig som finlandssvenska eller svenskspråkiga i stort sätt andelen elever från enspråkigt svenska familjer. Andelen ungdomar som väljer att definiera sig som tvåspråkiga är i alla åldersgrupper lägre än andelen elever från tvåspråkiga familjer. Däremot ökar andelen ungdomar som väljer att beskriva sig som finländare märkbart i den äldsta åldersgruppen jämfört med de två yngre åldersgrupperna. Andelen barn som lämnar frågan obesvarad är liksom i Jakobstad rätt hög i den yngsta åldersgruppen, medan ingen av gymnasisterna lämnar frågan obesvarad.

Figur 13. Min identitet i Nykarleby. (N= 167)⁹

En 12-årig flicka i Nykarleby som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *Jag tycker det är viktigt att få tala vilket språk man vill.*

En 17-årig flicka i Nykarleby som talar svenska med mamma och finska med pappa säger såhär: *Inte så stor. Det vad man gör är viktigare.*

Figur 14. Min identitet i Närpes. (N= 165)¹⁰

En 15-årig pojke från Närpes som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *Man får uttrycka sina känslor på sitt eget språk som man själv bäst förstår, modersmålet har ganska stor betydelse för en människas identitet.*

I **Närpes** där de medverkande barnens och ungdomarnas språkliga bakgrund påminner om situationen i Nykarleby ser resultaten över valet av språklig tillhörighet däremot något annorlunda ut. Analysen över språklig tillhörighet i de olika åldersgrupperna visar på tydliga förändringar kopplade till ökad språklig mognad. Liksom i Jakobstad ökar valet av finlandssvensk identitet med stigande ålder, medan valet av svenskspråkig identitet sjunker. Valet av tvåspråkig identitet är något högre i den yngsta åldersgruppen än i de två äldre åldersgrupperna och motsvarar andelen tvåspråkiga familjer i den medverkande gruppen i staden. Däremot är valet att i första hand beskriva sig som finländare högre i de två äldre åldersgrupperna än i den yngsta åldersgruppen. I motsats till resultaten från både Jakobstad och Nykarleby är andelen elever som lämnar frågan obesvarad rätt låg även i den yngsta åldersgruppen.

I jämförelse med resultaten för de två andra städerna är det intressant att se på andelen elever i de olika åldersgrupperna som väljer att i första hand definiera sig som finlandssvenska eller svenskspråkiga. Resultatet för den yngsta åldersgruppen påminner om resultaten från både Jakobstad och Nykarleby. Andelen elever som sammanlagt definierar sig som antingen finlandssvenska eller svenskspråkiga (63 %) är lägre än andelen enspråkigt svenska familjer i den medverkande gruppen i staden (79 %). Trots att andelen 15-åringar som i första hand väljer att definiera sig som finlandssvenska eller svenskspråkiga ökar, är andelen liksom i Jakobstad något lägre (72 %) än andelen enspråkigt svenska familjer. Liksom i Nykarleby motsvarar däremot andelen gymnasister som sammanlagt definierar sig som finlandssvenska eller svenskspråkiga (77 %) i stort sätt andelen ungdomar från enspråkigt svenska familjer i den medverkande gruppen i Närpes.

Resultat visar även att uppfattningen om svenska språkets betydelse för identiteten är rätt lika bland de ungdomar som talar både svenska och finska med föräldrarna och de ungdomar som talar dialekt med föräldrarna. **Användningen av dialekt med föräldrarna är med andra ord jämförbart med ett tvåspråkigt språkbruk.**

Intressant är att andelen elever som i alla tre städer väljer svarsalternativet *annat*, är lägre än andelen familjer med ett annat hemspråk än svenska eller finska. Endast hälften av de 22 informanter som talar ett annat språk med båda föräldrarna, väljer svarsalternativet *annat*, medan hälften däremot väljer svarsalternativet *tvåspråkig* eller *finlandssvensk*. Resultatet tyder på att en stor del av barnen och ungdomarna med invandrarbakgrund är väl integrerade i den lokala miljön. Även Saarela (2011) lyfter i sin undersökning fram Närpes goda resultat vad gäller integration av invandrare.

En 15-årig flicka i Närpes som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *Att man får uttrycka sig på sitt tankespråk.*

**Resultatet tyder på att
en stor del av barnen och
ungdomarna med invandrar-
bakgrund är väl integre-
rade i den lokala miljön.**

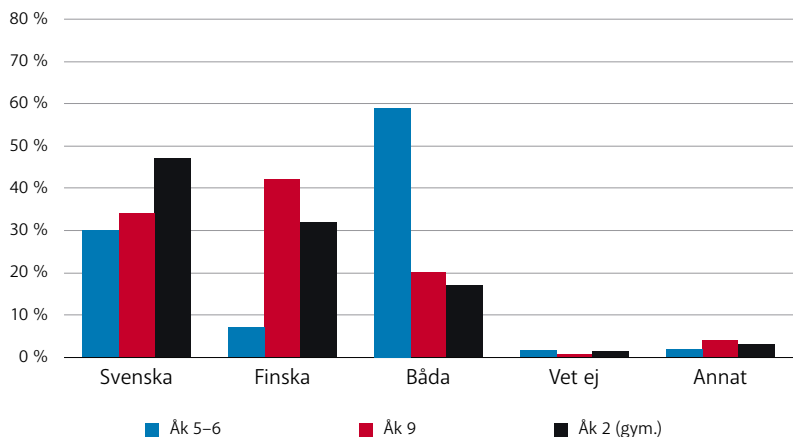

Språklig identitet hos elever i svenska skolor i Österbotten:

- Den svenskspråkiga skolan ser ut att hos de äldre ungdomarna bidra till ökad säkerhet om den egna språkliga och kulturella tillhörigheten.
- Ingen av de medverkande 661 eleverna i de tre städerna väljer att i första hand definiera sig som finskspråkig.
- Med ökad språklig säkerhet tilltar valet av att i första hand definiera sig som finlandssvensk, medan valet av att i första hand definiera sig som svenskspråkig minskar.
- Med stigande ålder sjunker valet av att i första hand definiera sig som tvåspråkig.
- Med stigande ålder väljer en del av ungdomarna att poängtera sin kulturella tillhörighet som finländare snarare än att definiera sig utgående från sitt språkbruk.
- En del av 11–13-åringarna i Jakobstad och i Nykarleby är osäkra över val av språklig tillhörighet.

Vilket språk tänker du på?

Barnen och ungdomarna skulle i frågeformuläret även ange vilket eller vilka språk de tänker på genom att kryssa för ett av följande svarsalternativ; *svenska, finska, ibland på svenska och ibland på finska* eller *annat*.

Figur 15. Tankespråk i huvudstadsregionen (N=855)

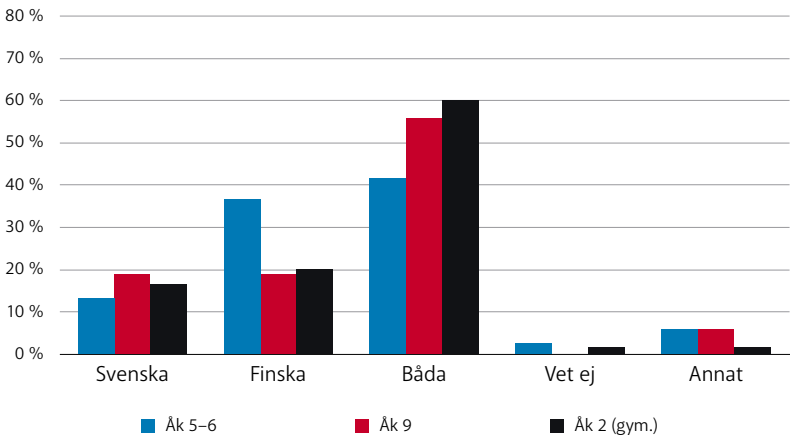
Figuren visar på stora variationer mellan val av tankespråk hos barn och ungdomar i olika åldrar i **huvudstadsregionen**. Största delen av 11–13-åringarna anger att de ibland tänker på svenska och ibland på finska, medan en del anger att deras tankespråk är svenska. Däremot minskar det tvåspråkiga tankesättet bland de äldre ungdomarna. En stor del av niondeklassarna anger att de antingen tänker på finska eller på svenska och likaså gymnasisterna, men med den skillnaden att en större andel av gymnasisterna anger svenskan som tankespråk. **Med andra ord blir tankespråket mera enspråkigt svenskt hos de äldre ungdomarna jämfört med de yngre.**

Resultatet är intressant och visar på en del liknande förändringarna i tankespråk hos barn och ungdomar i olika åldrar som i resultatet över förändringar i deras vardagliga språkbruk syskon emellan. Bland 17-åringarna är det tvåspråkiga språkbruket märkbart sällsyntare än bland de yngre ungdomarna. Medan majoriteten av gymnasisterna (58 %) anger att de talar svenska med sina syskon, är kommunikationsspråket syskon emellan mera blandat i de två

yngre åldersgrupperna. Däremot anger en märkbart större andel av ungdomarna att deras tankespråk är finska jämfört med andelen 15- och 17-åringar som anger att de kommunicerar på finska med sina syskon.

Resultaten visar med andra ord att både tankespråket och språkbruket blir enspråkigare hos äldre ungdomar, men även att tankespråket och språkbruket syskon emellan inte nödvändigtvis behöver sammanfalla. En del av de äldre ungdomarna som talar svenska med sina syskon ser ut att ange finska som sitt tankespråk. Finskans betydelse som tankespråk syns även i en jämförelse mellan val av språklig identitet och tankespråk och tyder på att en del av ungdomarna som definierar sig som tvåspråkiga anger finska som tankespråk.

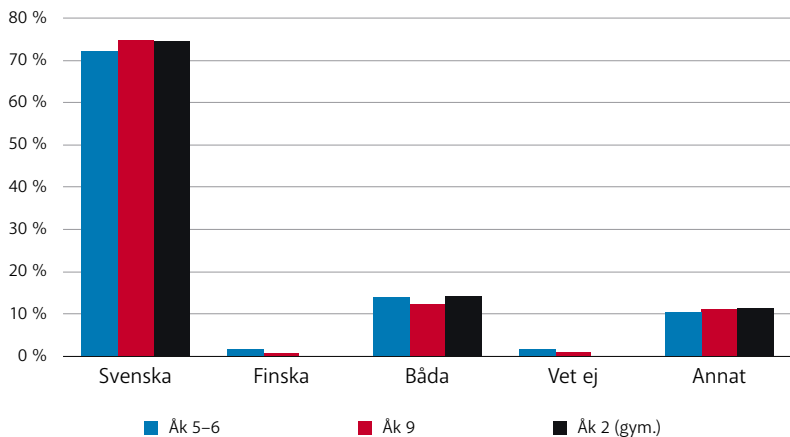
En 15-årig pojke från Helsingforsregionen, som talar finska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse för en människa: *en stor betydelse, för att man tänker på det språket. Man lär sig också att respektera språket.*

Figur 16. Tankespråk på språköarna (N=264)

Det sammanlagda resultatet över hur barn och ungdomar i **de enspråkigt finska städerna** anger vilket eller vilka språk de tänker på ser helt olika ut än i den tvåspråkiga Helsingforsregionen. Figuren visar att det tvåspråkiga tankespråket dominerar i alla åldersgrupper och att hela 60 % av 17-åringarna anger att de ibland tänker på finska och ibland på svenska. Största delen av 11-13-åringarna anger att de antinge tänker på finska eller på båda språken, medan finskan som tankespråk är märkbart sällsyntare bland de äldre ungdomarna.

Man kan med andra ord se intressanta skillnader i ungdomars tankespråk i de enspråkigt finska städerna jämfört med ungdomarnas tankespråk i den tvåspråkiga huvudstadsregionen. Medan tankespråket i Helsingforsregionen blir allt enspråkigare med stigande ålder ökar det tvåspråkiga tankespråket med stigande ålder på språköarna. Resultatet är även jämförbara med ungdomarnas val av språklig identitet i de båda miljöerna och visar speciellt i den enspråkigt finska omgivningen på skolspråkets centrala inverkan på ungdomarnas tankespråk.

Figur 17. Tankespråk i Österbotten (N=661)

**Medan tankepråket i
Helsingforsregionen blir
allt enspråkigare med
stigande ålder ökar
det tvåspråkiga tanke-
språket med stigande
ålder på språköarna.**

De sammanlagda resultaten över hur barn och ungdomar **i de övervägande svenska städerna** anger vilket eller vilka språk de tänker på är inte oväntade. I den rätt enspråkiga miljön där både hemspråket, skolspråket och språket i miljön är svenska, anger största delen av ungdomarna att även deras tankepråk är svenska. En del av ungdomarna anger att de förutom svenska tänker på ett annat språk. Däremot har vi tidigare sett att resultaten över ungdomarnas val av språklig identitet visar på intressanta nyanser i ungdomarnas förhållningssätt till den egna språkliga tillhörigheten.

Analysen över barnens och ungdomarnas tankepråk i de olika miljöerna är jämförbar med ungdomarnas val av språklig identitet. Resultaten visar hurdana förändringar både tankepråket och den språkliga tillhörigheten genomgår med stigande ålder hos barn och ungdomar i svenska skolor belägna i olika språkliga regioner. Däremot följer användningen av språket eller språken inte nödvändigtvis samma mönster.

Mina framtida språkliga val

En 17-årig flicka från Helsingforsregionen, som talar finska med mamma och svenska med pappa säger såhär om modernmålets betydelse: *stor betydelse, det är kanske det fnaste man får i arv av sina föräldrar.*

Vi har sett hur barn och ungdomar som går i svenska skolor i olika delar av landet väljer att definiera sig språkligt. Analysen har synliggjort överraskande resultat och visat hur barn och ungdomar oberoende av språklig bakgrund väljer att lyfta fram svenska språkets betydelse för den egna språkliga tillhörigheten. Vi har även sett hur svenskans och finskans ställning i omgivningen reflekterar ungdomarnas val av språklig identitet. Resultaten har med andra ord beskrivit vilken betydelse svenskan idag har för elever i svenska skolor som växer upp i olika delar av landet. Däremot säger re-

sultaten ingenting om hur barnen och ungdomarna förhåller sig till framtida språkliga val.

Intresset är här inriktat på försök att se in i framtiden. I avsikt att om möjligt klarlägga hur den språkliga tillhörigheten och den språkliga omgivningen reflekterar barnens och ungdomarnas syn på framtida språkliga val har de fått välja vilket eller vilka språk de tänker tala med sina barn i framtiden.

Resultaten visar på intressanta skillnader i elevernas uppfattningar om språkliga prioriteringar i framtiden i jämförelse med deras val av språklig tillhörighet i dag. Man kan även se klara skillnader kopplade till de olika språkliga omgivningarna. Vi skall här först få en överblick över helheten, för att sedan närmare bekanta oss med ungdomarnas uppfattningar i respektive region.

I den tvåspråkiga Helsingforsregionen där en stor del av barnen och ungdomarna väljer att definiera sig som finlandssvenska anger majoriteten av eleverna i alla åldersgrupper att svenska språket även är viktigt för dem i framtiden. Största delen av både flickorna och pojkarna i de äldre åldersgrupperna tänker tala svenska med egna barn. Däremot är andelen elever som anger att de ämnar tala både finska och svenska med sina barn betydligt lägre än andelen som definierar sig som tvåspråkiga. Dessutom väljer en märkbart större andel av eleverna, i synnerhet i de yngre åldersgrupperna, att lyfta fram finskans betydelse i framtiden i jämförelse med den ringa andel som väljer att definiera sig som finskspråkiga.

Den språkliga identiteten i **Helsingforsregionen**:

- Största delen av barnen och ungdomarna definierar sig som finlandssvenska eller tvåspråkiga och en mindre andel väljer att definiera sig som finländare.

Val av språk med barn i framtiden:

- Majoriteten väljer svenska, tvåspråkigheten minskar i framtida prioriteringar, medan finska språket blir synligare i jämförelse med val av egen språklig tillhörighet. Man väljer med andra ord någotdera språket, trots att finskan inte idag känns viktig.

I den enspråkigt finska omgivningen på språköarna är valet av språk med egna barn mera divergerande än i huvudstadsregionen och reflekterar den komplexa språkliga omgivningen som barnen och ungdomarna växer upp i. Trots att svenskan även här är det dominerande språket i val av språk med egna barn i framtiden, är andelen elever som ämnar tala svenska betydligt lägre än i Helsingforsregionen. Dessutom är andelen flickor som anger att de ämnar tala svenska med sina barn märkbart högre än andelen pojkar.

På språköarna, där en stor del av eleverna väljer att definiera sig som finlandssvenska, tvåspråkiga eller finländare, ser valet av vilket språk de ämnar tala med sina barn olika ut i de olika enspråkigt finska städerna. En separat analys av språkbruk med barn i olika åldrar i de fyra städerna visar på intressanta likheter och skillnader.

I Tammerfors och Kotka, där en stor del av ungdomarna väljer att definiera sig som finlandssvenska, anger majoriteten av eleverna att de ämnar tala svenska med sina barn och intresset att tala svenska ökar märkbart med stigande ålder. I Uleåborg och i Björneborg där en stor del av eleverna definierar sig som tvåspråkiga är valet av språk i framtiden mera divergerande. I Uleåborg anger en tredjedel att de ämnar tala svenska, medan resten av informanterna anger att de antingen ämnar tala finska, eller både svenska och finska. I Björneborg är andelen 17-åringart som anger svenska med barn endast 15 %, medan största delen anger att de ämnar tala båda språken med sina barn, eller att de ämnar tala finska. Härtill ökar

I Tammerfors och Kotka, där en stor del av ungdomarna väljer att definiera sig som finlandssvenska, anger majoriteten att de ämnar tala svenska med sina barn. Intresset att tala svenska ökar märkbart med stigande ålder.

andelen elever som anger båda språken märkbart med stigande ålder. Även i Kotka anger en fjärde del av eleverna att de ämnar tala finska med sina barn, medan ytterst få av de äldre ungdomarna i Tammerfors anger det samma.

Den språkliga identiteten i **Tammerfors**:

- Majoriteten av eleverna har en tvåspråkig bakgrund och definierar sig som finlandssvenska.

Val av språk med barn i framtiden:

- Största delen av informanterna väljer svenska, medan tvåspråkighetens betydelse minskar, finskan är sällsynt.

Den språkliga identiteten i **Kotka**:

- Majoriteten av eleverna har en tvåspråkig bakgrund och definierar sig som finlandssvenska, medan en mindre del definierar sig som tvåspråkiga eller som finländare.

Val av språk med barn i framtiden:

- Största delen väljer svenska, medan tvåspråkigheten blir sällsynt och finska språkets betydelse ökar.

Den språkliga identiteten i **Uleåborg**:

- Största delen av eleverna kommer från tvåspråkiga hem och en stor del även från enspråkigt finska hem. En stor del av de äldre ungdomarna definierar sig som tvåspråkiga, medan en stor del av niondeklassarna definierar sig som finlandssvenska och en del av gymnasisterna som finländare. Ytterst få definierar sig som finskspråkiga.

Val av språk med barn i framtiden:

- Svenska språkets betydelse ökar med stigande ålder. En tredjedel av gymnasisterna väljer svenska, tvåspråkighetens betydelse minskar, medan finska språkets och även andra språks betydelse ökar.

Den språkliga identiteten i **Björneborg**:

- Största delen av eleverna kommer från enspråkigt finska hem och en stor del även från tvåspråkiga hem. I den äldsta åldersgruppen definierar sig största delen som tvåspråkiga, medan största delen av niondeklassarna definierar sig som finlandssvenska och även en stor del som tvåspråkiga, en del är osäkra och lämnar frågan obesvarad. I den äldsta åldersklassen definierar sig här till en stor del som finländare. Ingen definierar sig som finskspråkig.

Val av språk med barn i framtiden:

- Svenska språkets betydelse minskar märkbart, medan tvåspråkighetens och finska språkets betydelse märkbart ökar.

Svenska språket ser således ut att ha stor betydelse för ungdomarna i Tammerfors, Kotka och Uleåborg även i framtiden, medan tvåspråkighetens betydelse ser ut att minska. De största skillnaderna mellan de olika städerna ser man i resultaten från Tammerfors där andelen elever med tvåspråkig bakgrund är hög, jämfört med resultaten från Björneborg, där andelen elever med enspråkigt finsk bakgrund i sin tur är hög. Både ungdomarnas språkliga tillhörighet och deras språkliga prioriteringar i framtiden är så gott som motsatta.

I den övervägande svenska omgivningen i Österbotten är situationen betydligt enhetligare och påminner om situationen i Helsingforsregionen. I de tre städerna där största delen av eleverna i alla åldersgrupper (förutom de yngsta i Jakobstad) väljer att definiera sig som finlandssvenska anger även största delen av barnen och ungdomarna att de ämnar tala svenska med sina barn i framtiden. Andelen är högre än i Helsingfors men något lägre än andelen informanter från enspråkigt svenska hem. En del av ungdomarna som har valt att definiera sig som finländare eller som tvåspråkiga anger att de även ämnar tala båda språken med sina barn. Härtill väljer en liten andel av eleverna i alla åldersgrupper att lyfta fram finska språkets betydelse i framtiden, trots att ingen definierar sig som finskspråkig. Med andra ord kan man i den rätt enspråkigt svenska omgivningen även se att en del av ungdomarna i framtiden vill stärka finska språkets synlighet.

Den språkliga identiteten i **Österbotten**:

- Största delen definierar sig som finlandssvenska. I alla städer definierar sig även en del av ungdomarna som svenskspråkiga, tvåspråkiga eller som finländare

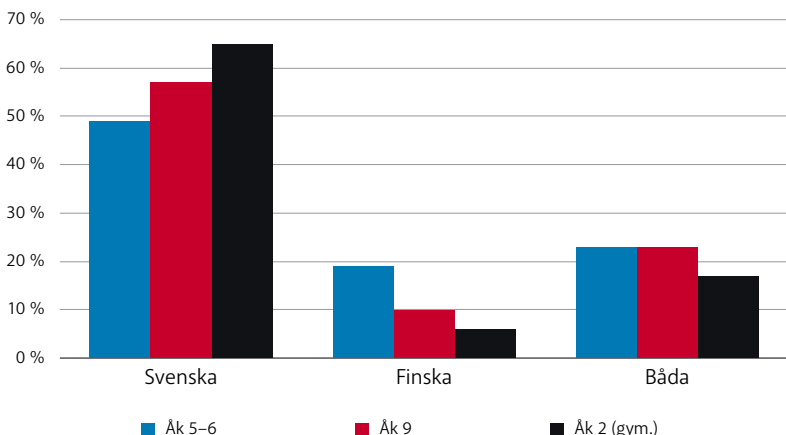
Val av språk med barn i framtiden:

- Majoriteten av ungdomarna lyfter fram svenska språkets betydelse, tvåspråkighetens betydelse minskar, medan däremot finskan framträder svagt

Vi skall nu gå in på de olika områdena i detalj. För att ta reda på vilket eller vilka språk eleverna ämnar tala med sina barn i framtiden har de svarat på frågan; *Om du själv någon gång blir förälder så vilket språk tänker du tala med ditt barn?* Svarsalternativen var följande; *svenska, finska, svenska och finska, annat, vilket eller vilka?*

Huvudstadsregionen

I den tvåspråkiga Helsingforsregionen ser vi att valet att tala svenska med sina barn är populärt i alla åldersgrupper och ökar med stigande ålder. Valet att tala både svenska och finska eller enbart finska är däremot betydligt mindre populärt och sjunker med stigande ålder. (Svaren i de olika åldersgrupperna omfattar ca 90 % av samplet).

Figur 18. Val av språk med egna barn i huvudstadsregionen (N=767)¹²

En närmare analys över vilket eller vilka språk **de enspråkigt finska barnen och ungdomarna** anger att de ämnar tala med sina barn i framtiden visar att majoriteten av 11-13-åringarna anger att de ämnar tala finska. De äldre ungdomarnas val skiljer sig åt, här ingår alla olika alternativ och trots att finskans betydelse minskar och svenskans något ökar, är finskan även för de äldre ungdomarna det populäraste alternativet.

Däremot visar en närmare analys över **de tvåspråkiga barnens och ungdomarnas** val av språk med barn i framtiden att en stor del

av eleverna i alla åldersgrupper anger att de ämnar tala svenska. Svenska språkets betydelse ökar märkbart hos de äldre, medan ytterst få anger att de ämnar tala finska. Härtill anger en fjärdedel av ungdomarna att de ämnar tala båda språken med egna barn i framtiden.

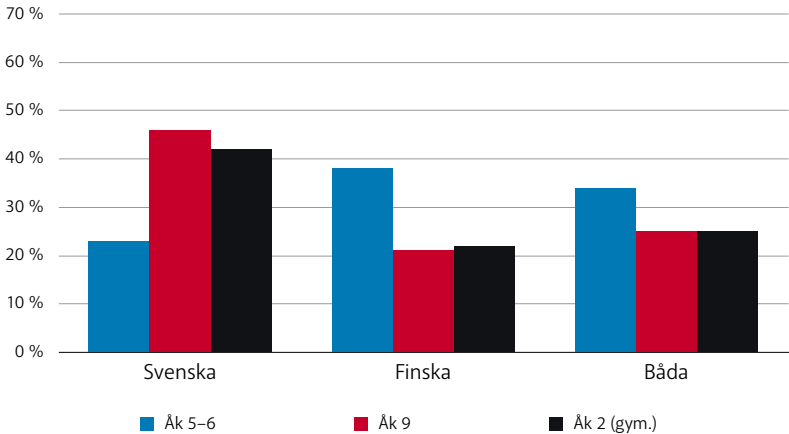
En analys av hur flickor och pojkar väljer att tala svenska med sina barn visar att skillnaden mellan könen i de äldre åldersgrupperna är rätt små. Däremot anger en lägre andel av de 11–13-åriga pojkarna än av flickorna att de ämnar tala svenska. Över hälften av både pojkarna och flickorna i de äldre åldersgrupperna anger att de ämnar tala svenska med sina barn.

En 15-årig flicka från Helsingforsregionen, som talar svenska med båda föräldrarna säger såhär om modersmålets betydelse: *den påverkar ens identitet redan i ung ålder, man känner att man tillhör en viss grupp.*

Språköarna

Det sammanlagda resultatet över vilka språk barnen och ungdomarna i de fyra enspråkigt finska städerna anger att de ämnar tala med sina barn är intressant och visar på en hel del skillnader jämfört med resultatet från Helsingforsregionen. I den yngsta åldersgruppen anger största delen av barnen att de ämnar tala finska eller både finska och svenska. Andelen barn som anger svenska är betydligt lägre än i Helsingforsregionen, medan andelen barn som anger finska eller båda språken är märkbart högre. I de äldre åldersgrupperna dominerar valet av svenska liksom i Helsingforsregionen, däremot är valet av finska eller båda språken märkbart högre än i Helsingforsregionen. Härtill anger en något högre andel av niondeklassarna än av gymnasisterna att de ämnar tala svenska med sina barn. (Svaren i de olika åldersgrupperna omfattar mellan 88–93 % av samplet).

En 12-årig flicka i Kotka som talar både svenska och finska med mamma och med pappa säger såhär om modersmålets betydelse: *att man talar det vad mamma talade när hon var liten och idag.*

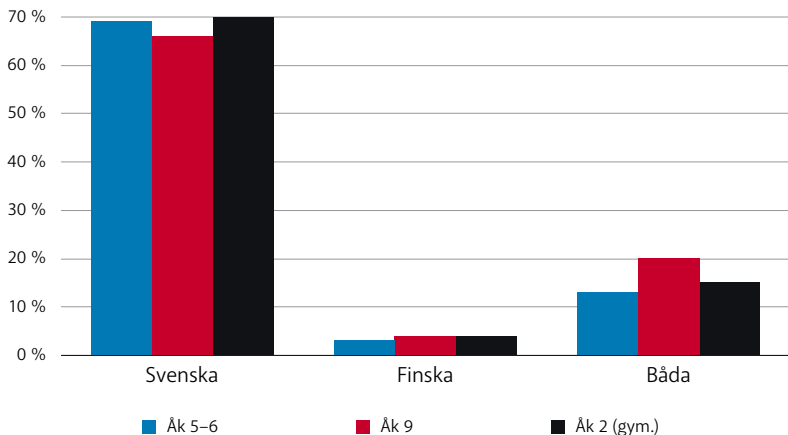
Figur 19. Språk med egna barn på språköarna (N=245)¹³

En analys av hur flickor och pojkar väljer att tala svenska med sina barn på språköarna visar att resultatet är annorlunda än i Helsingforsregionen. Andelen flickor som anger svenska är märkbart högre i de två äldre åldersgrupperna än andelen pojkar, medan andelen pojkar är högre i den yngsta åldersgruppen. Endast i den mellersta åldersgruppen anger över hälften av flickorna att de ämnar tala svenska, medan andelen pojkar som ämnar tala svenska är under hälften i alla åldersklasser.

Österbotten

Det sammanlagda resultatet från de tre övervägande svenska städerna i Österbotten visar, inte överraskande, att majoriteten av in-

formanterna i alla åldersgrupper anger att de ämnar tala svenska med sina barn. Andelen är betydligt högre än på språköarna och även högre än i Helsingforsregionen, i synnerhet i de yngre åldersgrupperna. Även i Österbotten anger en del av ungdomarna i alla åldersgrupper att de ämnar tala både finska och svenska med sina barn. Andelen är något lägre än i Helsingforsregionen och betydligt lägre än på språköarna. Dessutom visar resultaten att en liten andel av ungdomarna i alla åldersgrupper anger att de ämnar tala finska med sina barn. (Svaren i de olika åldersgrupperna omfattar mellan 85–89 % av samplet).

Figur 20. Språk med egna barn i Österbotten (N=578)¹⁴

Resultatet över andelen pojkar och flickor som anger att de ämnar tala svenska med sina barn är annorlunda än i Helsingforsregionen eller på språköarna. I alla åldersgrupper anger majoriteten av barnen och ungdomarna att de ämnar tala svenska, här till är andelen pojkar i alla åldersklasser något högre än andelen flickor.

En 15-årig pojke i Jakobstad säger såhär om modernmålets betydelse: *Viktig, eftersom man ger ju det vidare åt sina barn.*

Sammanfattning

Resultaten över flickornas och pojkarnas val av svenska med sina barn i framtiden visar på skillnader i de olika språkliga miljöerna. Flickornas val av svenska är något högre i Helsingforsregionen än pojkarnas och betydligt högre än pojkarnas på språköarna. Däremot är situationen motsatt i Österbotten, i alla åldersgrupper lyfter pojkarna något starkare fram svenska språkets betydelse i framtiden än vad flickorna gör. I Folktingets undersökning (Identitet och Framtid 2005), som bl.a. behandlar finlandssvenskarnas egna förhållningssätt till det svenska språket och den svenska kulturen, framgår att den svenskspråkiga befolkningen över lag starkt betonar vikten av landets officiella tvåspråkighet. Trots detta kan man även se både könmässiga och regionala skillnader i resultaten. Kvinnor är mera intresserade än män av att bevara det svenska språket och den svenska kulturen och även mera angelägna om att språket förmedlas vidare till barnen. De regionala skillnaderna visar att språket är en ännu viktigare trivselfaktor för de svenskspråkiga i Österbotten än för de svenskspråkiga i Helsingforsregionen och man upplever starkare att den svenska kulturen är en egen kultur, medan svenskspråkiga i andra regioner av landet i allmänhet upplever sig leva i två kulturer, den svenska och den nationella (2005: 21, 35).

Resultatet från Österbotten över pojkarnas något starkare betoning av svenska med barn i framtiden än flickornas är intressant och tyder på pojkarnas samhörighet med den språkliga och kulturella omgivningen. Pojkarnas prioriteringar av den lokala miljön och traditionerna syns även i citaten över modernmålets betydelse för en människa.

Flickornas val av svenska är något högre i Helsingfors-regionen än pojkarnas och betydligt högre än pojkarnas på språköarna. I Österbotten lyfter pojkarna något starkare fram svenska språkets betydelse i framtiden än vad flickorna gör.

Citaten visar även att pojkarna i alla tre språkliga regioner oftare än flickorna lyfter fram ett mera moraliskt förhållningssätt, dvs. vars och ens rätt till sitt modersmål.

En 17-årig pojke i Helsingforsregionen som talar svenska med mamma och finska med pappa säger såhär om modermålets betydelse: *Momålet är det språk som man talar, tänker på och man skall få uttrycka sig på sitt momål.*

Medan en 17-årig pojke i Tammerfors som talar svenska med båda föräldrarna uttrycker sig såhär: *Varje människa bör ha rätten att tala sitt modersmål, för det är en del av identiteten.*

En 15-årig pojke i Jakobstad som talar både svenska och finska med sin mamma och svenska med sin pappa säger i sin tur såhär om modersmålets betydelse: *Stor betydelse. Alla skall ha rätt att prata sitt modersmål.*

Möjligen reflekterar svaren skillnader i pojkars och flickors diskussionskultur. Flickor som ofta sinsemellan diskuterar personliga och känslorelaterade frågor har kanhända inte haft samma intresse att här reflektera över sitt eget förhållningssätt.

Resultatet över finskans bättre synlighet i ungdomarnas framtida språkliga prioriteringar i jämförelse med deras språkliga val i dag är intressant. Resultatet kan ges olika tolkningar i de språkliga miljöerna. I Helsingforsregionen och i Österbotten där de äldre ungdomarna förhåller sig mera kritiskt till sina kunskaper i finska än de yngre kan resultatet möjligen kopplas både till tankar om ökad betydelse av goda kunskaper i landets majoritetsspråk i framtiden och även till önskan om förbättrad egen kompetens i finska. På språköarna lyfter ungdomarna i alla andra städer än i Tammerfors fram både svenskans och finskans betydelse i framtiden, trots att finskan inte idag känns speciellt viktig. Resultatet kan ses spegla ungdomarnas komplexa språkliga närmiljö och en känsla av osäkerhet om svenskans ställning i omgivningen, samt insikt om betydelsen av goda kunskaper i finska i den enspråkigt

finska omgivningen. I Tammerfors visar resultaten däremot på tillit till svenskan både i valet av språklig identitet och i valet av framtida språkliga prioriteringar.

Resultatet över det minskade intresset hos ungdomarna att i framtiden tala båda språken med sina barn jämfört med den egna ofta tvåspråkiga tillhörigheten är överraskande. **En stor del av ungdomarna i alla andra städer förutom i Björneborg ser ut att i framtiden prioritera ett enspråkigt språkbruk med egna barn i stället för ett tvåspråkigt. De flesta anger att de ämnar tala svenska, men även finska språkets betydelse ökar märkbart i jämförelse med val av egen språklig tillhörighet.** Det oväntade resultatet kan tänkas spegla det rätt enspråkiga språkbruket mellan var förälder och barn i de tvåspråkiga familjerna, som de medverkande ungdomarna är vana vid (se Kovero & Londen 2009, Kovero 2011). Resultatet innebär även att en stor del av ungdomarna från tvåspråkiga hem och en del av ungdomarna från enspråkigt finska hem tänker sig att de i framtiden i huvudsak prioriterar svenska i kommunikationen med egna barn.

En 15-årig pojke från Helsingforsregionen som talar finska med mamma och både finska och svenska med pappa säger såhär om modersmålets betydelse: *en ganska stor betydelse för det är det språk man talar, om man gifter sig med en utländsk minskar betydelsen.*

Det kan vara svårt för ungdomarna att föreställa sig en framtida valsituation. Det är även möjligt att den språkliga situationen ser annorlunda ut när barn och ungdomar som vuxit upp i enspråkigt svenska hem, i tvåspråkiga hem eller i enspråkigt finska hem och som själva har gått i svensk skola, i framtiden gör språkliga val för sina barn. Det är även svårt att förutspå den självständiga svenska skolans framtida ställning. Situationen ser olika ut beroende på vilket perspektiv man utgår ifrån.

Utgående från elevunderlag och intresse för den svenska skolan ser skolans framtida ställning ut att åtminstone på kortsikt vara tryggad. Statistik för hela landet visar att allt flera av de tvåspråkiga familjerna numera registrerar sina barn som svenskspråkiga. Då 60 % av barnen i de tvåspråkiga familjerna år 1970 registrerades som finskspråkiga, är närmare två tredjedelar av barnen i de tvåspråkiga familjerna numera svenskregistrerade (Finlandssvenskarna 2005:22). I den statistiska rapporten från 2010 framgår även att förändringarna i registreringspråk för barn med en tvåspråkig familjebakgrund har varit störst på starkt finskdominerade orter. Härtill har den svenska skolans popularitet under de senaste decennierna ökat kraftigt. Ända sedan medlet av 1980-talet har många finskregistrerade elever i tvåspråkiga familjer anmälts till svenska skolor och som vi har sett anmäls även ett mindre antal elever från enspråkigt finska hem till svenska skolor. Enligt Finnas (2010) finns tillskottet av finskspråkiga elever i svenska skolor i hela Svenskfinland, men omfattningen varierar beroende på de lokala förutsättningarna. På starkt svenskdominerade orter är tillskottet förhållandevis litet i relativa tal.

Den framtida bilden ser emellertid helt annorlunda ut i ljuset av dagens instabila ekonomiska läge, där även hela utbildningssektorn står inför nedskärningar och omorganiseringar. Om beslut gällande förändringar inom olika utbildningsnivåer närmast genomförs med inbesparingar som mål föreligger faran att besluten inte tar hänsyn till skillnader och variationer i olika minoritetsgruppers behov av bildning och utbildning. Den aktuella diskussionen om fördelarna med tvåspråkiga skolor visar att ekonomiskt lönsamma strategier har stor spridning och många förespråkare. I argumentationen lyfts ofta behoven hos elever i finska skolor fram, medan de språkliga och kunskapsmässiga behoven hos elever i svenska skolor däremot glöms bort. Även den svenskspråkiga skolans sämre placering jämfört med den finska i den senaste Pisa-

undersökningen väcker oro. Kommer den svenska skolan att även i framtiden kunna konkurrera med den finska då tvåspråkiga och en del enspråkigt finska familjer väljer skolspråk för sina barn? I det här perspektivet ser den självständiga svenska skolans framtid mera osäker ut.

5. Finlandssvenskhet i förändring

I rapporten kommer barn och ungdomar som går i svenska skolor och växer upp i olika delar av landet till tals. Målet har varit att å ena sidan synliggöra hur barnen och ungdomarna ser på sin språkliga tillhörighet i dag och å andra sidan att klarlägga vilken betydelse svenska språket ser ut att ha för dem i framtiden. Vi har sett de stora variationerna i barnens språkliga hemmiljöer och hur både tvåspråkigheten och tankespråket för ungdomar i olika åldrar tar sig olika uttryck i en tvåspråkig, en finskspråkig och en svenskspråkig omgivning.

Resultaten har synliggjort hur det inte nödvändigtvis finns något samband mellan språklig kompetens och språklig identifikation. Man kan ha lika goda färdigheter i båda språken och ändå välja att identifiera sig med bara den ena språkgruppen. Man kan även komma från en enspråkig familj och välja att identifiera sig med båda språkgrupperna. Valet av språklig identifikation har snarare att göra med känslan av gemenskap och tillit än med uppfattning om språklig kompetens.

Vi har sett hur den språkliga gemenskapen tar sig olika uttryck i olika språkliga omgivningar och hur den varierar hos ungdomar i olika åldrar. **Skolmiljön och skolspråket visar sig ha en central betydelse för hur barn och ungdomar som går i svenska skolor oberoende av hemspråk eller språklig omgivning väljer att definiera sig språkligt.**

I motsats till dagens rätt kärva språkklimat där landets tvåspråkighet ofta ifrågasätts visar resultaten att barnen och ungdomarna är stolta över sin tvåspråkiga tillhörighet. De har ringa fördomar till begreppet finlandssvensk. **De flesta ungdomar ser finlands-**

Valet av språklig identifikation har snarare att göra med känslan av gemenskap och tillit än med uppfattning om språklig kompetens.

svenskheten som en språkfråga och de väljer oberoende av språklig bakgrund ofta att själva definiera sig som finlandssvenska. Även ungdomar som växer upp i enspråkigt finska hem och går i svenska skolor lyfter fram svenska språkets betydelse för den egna språkliga identiteten. Som vi har sett tidigare (se kapitel 3) visar forskningsresultat att även ungdomar i finska grundskolor för det mesta har en positiv inställning till svenskundervisningen. Man frågar sig med andra ord hur och när de negativa associationerna till landets tvåspråkighet som ofta förekommer i mediedebatter uppstår?

En sammanfattning av resultaten gör det möjligt att lyfta fram tänkbara framtida språkliga karakteristika hos svenskspråkiga finländare. Visionen baserar sig på barnens och ungdomarnas syn på svenska språkets betydelse för dem i dag i kombination med deras språkliga prioriteringar i framtiden. Barnens och ungdomarnas språkliga bakgrund, deras tankespråk, deras språkliga identitet och uppfattningar om språklig kompetens reflekterar situationen i dag. Förändringarna i språklig tillhörighet med stigande ålder och pojkar och flickors tänkta val av språk med egna barn ger en möjlig bild av de ungas framtida språkliga prioriteringar. Visionen visar även på olika karakteristika relaterade till svenska språkets ställning i omgivningen.

Framtida språkliga profiler hos svenskspråkiga finländare i miljöer där svenska språket har minoritetsställning i omgivningen (Helsingforsregionen och språköarna):

En person som definierar sig som *finlandssvensk* har ofta antingen en enspråkigt svensk bakgrund eller en tvåspråkig bakgrund. Personen är tvåspråkig med modersmålsliknande kompetens i båda språken och talar oftare svenska med sina

barn än både svenska och finska. Flera kvinnor än män har denna profil.

En person som definierar sig som **tvåspråkig** har oftare en enspråkigt finsk bakgrund eller en tvåspråkig bakgrund än en enspråkigt svensk bakgrund. Personen är tvåspråkig och har ofta en starkare kompetens i finska än i svenska. Hon eller han talar antingen svenska eller finska med sina barn. Både män och kvinnor har denna profil. I Helsingforsregionen är männens andel högre än kvinnornas.

En person som definierar sig som **finländare** har oftare en tvåspråkig eller enspråkigt finsk bakgrund än en enspråkigt svensk bakgrund. Personen är tvåspråkig och har ofta en starkare kompetens i finska än i svenska. Hon eller han talar oftare både finska och svenska, eller i huvudsak finska, än svenska med sina barn.

Framtida språkliga profiler hos svenskspråkiga finländare i miljöer där svenska språket har majoritetsställning i omgivningen (Österbotten):

En **finlandssvensk** person har oftast en enspråkigt svensk bakgrund, men kan även ha en flerspråkig bakgrund. Personen är oftast svenskspråkig, men kan även vara flerspråkig och talar oftast svenska med sina barn, men kan även tala ett annat språk. Flera män än kvinnor har denna profil.

En **tvåspråkig** person har oftast en tvåspråkig bakgrund, men kan även ha en flerspråkig bakgrund. Personen är tvåspråkig, eller flerspråkig med en starkare kompetens i svenska än i finska och talar oftare svenska eller ett annat språk eller dialekt med sina barn, än både svenska och finska.

En **finländare** har oftare en enspråkigt svensk bakgrund än en tvåspråkig bakgrund. Personen är svenskspråkig eller

tvåspråkig med en starkare kompetens i svenska än i finska och talar oftare svenska än både svenska och finska med sina barn. Flera kvinnor än män har denna profil.

Visionen ser med andra ord rätt olika ut i Helsingforsregionen och språköarna jämfört med Österbotten. I Helsingforsregionen och på språköarna baserar sig de språkliga profilerna för svenskspråkiga finländare på olika kombinationer av båda nationalspråken. Däremot kan man inte ännu urskilja karakteristika kopplade till andra språk. I svenska Österbotten är situationen annorlunda. Trots den rätt homogena språkliga omgivningen kan man i profilerna även se karakteristika kopplade till familjer med annat hemspråk än svenska eller finska. **Vi har sett att en stor del av barnen med invandrarbakgrund är väl integrerade i skolornas språkliga miljö och att de ofta väljer att identifiera sig som tvåspråkiga eller som finlandssvenska. I en nära framtid kommer sannolikt de svenska skolorna i huvudstadsregionen även att ställas inför liknande utmaningar.** Det blir med andra ord av största betydelse att öka förståelsen för hur den pedagogiska verksamheten bäst kan stöda självkännedom och kunskapsutvecklingen hos elever med annan språklig och kulturell bakgrund än den finländska.

Om visionen håller streck ser framtiden för svenska språket med andra ord rätt positiv ut. **Både i Helsingforsregionen, på språköarna och i Österbotten ser personer som definierar sig som finlandssvenska ut att för det mesta föra svenskan vidare till sina barn. Då det gäller tvåspråkiga personer (som således ofta i Helsingforsregionen och på språköarna har en enspråkigt finsk bakgrund), varierar situationen.** Trots att man inte vill tala båda språken med barnen, väljer en del att ge svenskan vidare till följande generation, medan däremot en del av finländarna, i syn-

nerhet i huvudstadsregionen och på språköarna väljer att inte föra svenskan vidare.

Det blir allt svårare att i framtiden lyfta fram karakteristiska språkliga kännetecken för en finlandsvensk person. Medan en stor del av de svenskspråkiga som i dagens läge är över 50 år har en enspråkigt svensk familjebakgrund och därtill ofta har vuxit upp på svenskdominerade orter, är situationen i dag helt annorlunda i de yngre generationerna (Finnäs 2010; 35). **Som vi har sett ser den språkliga bakgrunden för svenskspråkiga finländare ut att bli allt mera blandad. Det är således möjligt att den språkliga bakgrunden i en nära framtid säger allt mindre om en persons språkliga tillhörighet, samtidigt som valet av språklig tillhörighet inte nödvändigtvis är kopplad till färdighet i språket eller till faktisk användning av det.** En person som definierar sig som finlandssvensk kan till exempel ha en enspråkigt svensk, en tvåspråkig (svensk/finsk), en flerspråkig eller en enspråkigt finsk bakgrund, och en bättre kompetens i finska än i svenska.

Den tänkbara framtida bilden är komplex och visar att finlandssvenskheten språkligt står inför stora förändringar. De karakteristiska språkliga kännetecknen för en finlandssvensk person ser ut att bli allt diffusare. Trots detta ser en stor del av morgondagens svenskspråkiga finländare ut att föra svenska språket vidare till följande generation. För att uppehålla och stärka den positiva utvecklingen blir det för den språkliga minoriteten i ett mångkulturellt samhälle allt viktigare att stärka den svenska skolans kunskapsmässiga kvalitet så, att den även i framtiden framstår som det bästa alternativet när de nya finlandssvenska familjerna väljer skolspråk för sina barn. Samtidigt är det nödvändigt att inom den svenska språkgruppen värna om mångfald och öppenhet så att var och en som väljer att definiera sig som finlandssvensk eller som tvåspråkig känner sig hemma i en svenskspråkig gemenskap.

Den tänkbara framtida bilden är komplex och visar att finlandssvenskheten språkligt står inför stora förändringar.

Summary in English

In search of the new Swedish-speaking Finnish identity

The rights and status of the Swedish-speaking minority have always been contentious issues in Finland, and during the last years the language climate has become more strained. For instance, media debates have often demonstrated a lack of understanding of the linguistic and intellectual needs of pupils in schools where Swedish is the language of instruction (here: Swedish school, or Swedish-speaking school). Nevertheless the popularity of the monolingual Swedish school has increased since the 1980s and many children from bilingual, monolingual Finnish speaking homes and children from immigrant homes are attending Swedish-speaking schools. In order to form an understanding of the future of the Swedish language in Finland and its social position it is important to analyze how pupils attending Swedish-speaking schools in different parts of the country look at the Swedish language, and at their own linguistic and cultural belonging – both today and in the future.

This report has been commissioned by Magma – Finland’s Swedish Think Tank, with the objective of analyzing young people’s views of the Swedish language and to envision what the Swedish-speaking Finnish identity or identities may look like in the future.

The target group for the large study behind this report was young people in three different age groups; in year five and six in primary school, year nine in secondary school and year two in upper secondary school (ages 11–18). The sample consisted of 1780 pupils in 26 different schools. The extensive questionnaire was

handed out by hand during lesson time and its completion overseen by the researcher, thus the attrition rate was minimal.

The issues focus particularly on self-reported cultural and linguistic identity traits in young people living in different linguistic areas of Finland. The different areas include the bilingual Helsinki region, four Finnish-speaking cities (so called “language islands”), and three strongly Swedish-speaking cities in Ostrobothnia. The students participating from all these areas attend monolingual schools, where Swedish is the language of instruction.

The rich material makes it possible to determine the linguistic background and language patterns within the families, which language or languages the young people think in, how they view their own competence in Swedish and Finnish, as well as their attitudes towards the concept of *Swedish-speaking Finns* (finlandssvensk). The changes in linguistic identities in different age groups and the young people’s perception of their language choices in the future, give a picture of potential language priorities in the years to come.

The picture is complicated. The linguistic background, language use and also the language situation is quite different for young people growing up in regions where the Swedish language is in a minority position, compared with regions where Swedish is in a stronger or even in majority position. The interesting results demonstrate how young people’s everyday language use and language belonging seem to change with greater linguistic maturity, in different ways in the different linguistic areas. In Helsinki region, for instance, the language use of young people from bilingual families changes from bilingualism to a greater use of Swedish as the student matures.

The young people’s definition of their own linguistic and cultural identity seems to be a result of a complicated and also contradictory negotiation of the self. Young people in bilingual families attending Swedish schools describe themselves as Swedish-

speaking Finns (*finlandssvenska*). Young people from monolingual Finnish homes attending Swedish schools describe themselves as bilingual. In the three Swedish-speaking cities in Ostrobothnia the younger children often describe themselves as Swedish-speaking Finns, whereas the older ones often stress their cultural belonging as Finnish (*finländare*), or choose to describe themselves as Swedish-speaking Finns. In contradiction to the often presented critical view about Finland's bilingualism the young people are proud of their bilingual belonging and they rarely have any prejudices against the concept of Swedish-speaking Finn (*finlandssvensk*).

The results indicate that Swedish schools are central for both the linguistic and cultural identity formation for pupils attending these schools – regardless if they come from Swedish-speaking, bilingual, Finnish-speaking or from immigrant homes. This is true in all three different language areas of Finland included here.

The picture **for the future** indicates that the Swedish language seems to be most important for the young ones describing themselves as Swedish-speaking Finns (*finlandssvenska*). The vision for the future also suggests different linguistic characteristics in the identities of the people who speak Swedish in Finland, related to both language use and gender in different parts of the country. To summarize, it seems apparent that the identity characteristics of the Swedish-speaking minority in Finland will become even more mixed in the future.

Referenser

- Det svenska i Finland 2030 – ett scenarioprojekt om svenskans framtid utgående från förändringar i vår omvärld.* Magma-studie 1. 2010. Finlands svenska tankesmedja Magma och Finlands Kommunförbund: Redfina.
- Finnäs, Fjalar, 2000. *Tvåspråkiga familjer i statistikens ljus.* Forskningsrapport nr 37. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Vasa.
- Finnäs, Fjalar, 2010. *Finlandssvenskarna 2009. En statistisk rapport.* Helsingfors: Svenska Finlands folkting.
- Finlandssvenskarna 2005- en statistisk rapport.* Finlandssvensk rapport nr, 43. Helsingfors: Svenska Finlands folkting.
- Giddens, Anthony, 1991. *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age.* Cambridge, UK: Polity Press.
- Herberts, Kjell, 2009. *Service på svenska och på finska – ett medborgarperspektiv.* Språkbarometern/ Kielibarometri 2008. Institutet för finlandssvensk samhällsforskning. Åbo akademi, Vasa.
- Hyltenstam, Kennet & Stroud, Christoffer, 1990. *Språkbyte och språkbevarande i ett internationellt perspektiv med särskilt beaktande av situationen av samiskan i Sverige.* Underlagsrapport utgiven av samerättsutredningen. Statens offentliga utredningar 1990: 84.
- Kovero, Camilla & Londen, Monica, 2009. *Språk, identitet och skola. En undersökning i svenska skolor i huvudstadsregionen.* Nordica Helsingiensia, nr 15. Helsingfors: Universitetstryckeriet.
- Kovero, Camilla, 2011. *Språk, identitet och skola II. Barn och ungdomar i svenska skolor i olika språkliga miljöer.* Utbildningsstyrelsen. Rapporter och utredningar 2011:6. Tammerfors: Juvenes Print.
- Lehti-Eklund & Green-Vänttinen, 2011. *Svenska i finska grundskolor.* Nordica Helsingiensia, nr 27. Helsingfors: Unigrafia.
- Lindberg, Inger, 2002. Myter om tvåspråkighet. *Språkvård* nr 4. 2002. Tillgänglig: <http://www.sprakradet.se/2228>. Hämtad 10. 1.2012.
- Musk, Nigel & Wedin, Åsa, 2010. Flerspråkighet: definitioner och begrepp. I Nigel Musk & Åsa Wedin (red) *Flerspråkighet, identitet och lärande.* Lund: Studentlitteratur.
- Reuter, Mikael, 2005. Vad betyder finlandssvensk? *Språkbruk* nr 1. 2005. Tillgänglig: <http://www.kotus.fi>. Hämtad 10.1.2012.
- Saarela, Jan, 2011. *Invandringens samhällsekonomiska konsekvenser - med fokus på Svenskfinland.* Magma-Studie nr 2. 2011. Finlands svenska tankesmedja Magma: Redfina.
- Skutnabb-Kangas, Tove, 1981. *Tvåspråkighet.* Lund: Liber läromedel.

- Tandefelt, Marika, 2003. *Tänk om ... Svenska språknämndens förslag till handlingsprogram för svenskan i Finland*. Forskningscentralen för de inhemska språken. Helsingfors: Nord Print.
- Tandefelt, Marika, 2008. Finlandssvensk skola och språkpolitik. I Gun Åker-Blom, Annika Westerholm och Nina Österholm (red.) *Rum för språkutveckling*. Utbildningsstyrelsen. Tammerfors: Juvenes Print.
- Taylor, Charles, 1989. *Sources of the Self: The making of the Modern Identity*. Cambridge: University Press.
- Toropainen, Outi, 2009. *Utvärdering av läroämnet finska i den grundläggande utbildningen. Inlärningsresultat i finska enligt A-lärokursen och den modersmålsinriktade lärokursen i årskurs 9 våren 2009*. Uppföljningsrapporter 2010: 1. Utbildningsstyrelsen. Tammerfors: Juvenes Print.
- Weckström, Nina, 2012. Skepsis mot Yle i FSD. *Hufvudstadsbladet* 15. 2. 2012. Nyheter: 7.

Noter

- ¹ Eleverna i årskurserna 5–6 benämns i texten antingen *11–13-åringarna*, eller *barnen*. Emedan största delen av eleverna i årskurs nio är 15 år benämns denna ålderskategori för *15-åringarna* eller *ungdomarna*. Största delen av gymnasisterna är 17 år och benämns i texten *17-åringarna* eller *ungdomarna*.
- ² (För närmare redogörelse av tillvägagångssätt, val av skolor och analysmetoder se rapporterna Kovero & Londen, 2009 och Kovero, 2011).
- ³ En annan viktig orsak till att eleverna med annat hemspråk är sammanförda i en grupp och inte presenteras enligt hemspråk är att trygga elevernas anonymitet. Några av de språk som finns representerade talas endast av några få elever i hela samplet. För en närmare analys av gruppen *annat språk* se de ovan nämnda rapporterna.
- ⁴ Dialekten ingår i annat -gruppen
- ⁵ Därutöver valde sammanlagt 4 elever alternativet annat.
- ⁶ Därutöver valde sammanlagt 2 elever alternativet annat.
- ⁷ Därutöver valde sammanlagt 4 elever alternativet annat.
- ⁸ Därutöver valde sammanlagt 14 (4 %) elever alternativet annat.
- ⁹ Därutöver valde sammanlagt 4 (2 %) elever alternativet annat.
- ¹⁰ Därutöver valde sammanlagt 9 (6 %) elever alternativet annat.
- ¹¹
- ¹² 14 elever anger att det beror på vad deras blivande fru/ man talar, medan några elever lämnar frågan obesvarad och några anger att de inte vet. Därtill anger en del elever svenska och annat språk eller finska och annat språk.
- ¹³ 19 elever lämnar obesvarat eller svarar annat.
- ¹⁴ Hela 83 elever lämnar obesvarat eller svarar annat.

Magma-studier

2•2009

Finlands okända historia

En studie av Janne Holmén som granskar hur den svenska tiden 1150–1809 behandlas i gymnasieundervisningen i Finland.

3•2009

Svenskans ställning i metropolen

En studie av Marianne Mustajoki som analyserar språkkonsekvenserna av samarbetslösningar i huvudstadsregionen.

1•2010

Det svenska i Finland år 2030

En scenariorapport om svenskans framtid utgående från förändringen i vår omvärld.

2•2010

Kommunreformernas konsekvenser för församlingarna

En studie av Bengt Klemets som behandlar församlingsidentitet och strukturer i de nya kyrkliga samfälligheterna.

3•2010

Det sammanhållande kittet

En studie av minoritetsmedier i Europa av Tom Moring och Sebastian Godenhjelm.

4•2010

Religionens återkomst – Uskonnon ylönousemus

Brytningspunkter i kyrkan och kulturen. Tuomas Martikainen & Ville Jalovaara, red. Tvåspråkig publikation.

1•2011

Mikä suomenruotsalaisissa ärsyttää?

Pasi Saukkonen analysoi ajankohtaisia kirjoja ja lehtiartikleita sekä verkkokeskustelua. Varför irriterar finlandssvenskarna? Pasi Saukkonen analyserar mediedebatten. Sammandrag på svenska.

2•2011

Invandringens samhällsekonomiska konsekvenser

Jan Saarela kartlägger immigrationens effekter på arbetsmarknad, företagande och utrikeshandel. Med fokus på Svenskfinland jämförs olika kommuners förmåga att hantera invandringen.

3•2011

Frivillig svenska? Utbildningsrelaterade konsekvenser

Åsa Palviainen går igenom dagens läge med den obligatoriska svenskan i finskspråkiga skolor och eventuella konsekvenser av alternativen.

4•2011

Det går hårt

Linnea Hanell analyserar den skrivna finlandssvenskan ur ett sverigesvenskt perspektiv.

5•2011

Affärer eller business?

Wilhelm Barner-Rasmussen analyserar språkanvändningen i det ekonomiska samarbetet mellan Finland och Sverige. Behövs svenskan fortfarande eller har engelskan tagit över?

6•2011

Språket på agendan i metropolen

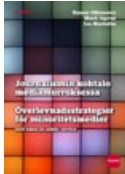
Med fokus på social- och hälsovården ritar Johanna Westman upp en vägkarta för hur förändrade strukturer kunde stärka det svenska serviceutbudet i huvudstadsregionen.

1•2012

Via svenska – Den svenskspråkiga integrationsvägen

Karin Creutz och Mika Helander kartlägger och analyserar invandrades behov av och intresse för integration på svenska i huvudstadsregionen.

2•2012

Journalismin kohtalo mediamurroksessa

– Överlevnadsstrategier för minoritetsmedier

Hannu Olkinuora behandlar kvalitetsjournalistikens framtid, Marit Ingves belyser EU:s mediepolitik medan Lia Markelin jämför situationen för fyra minoritetsspråk inom public service.

Övrig Magmalitteratur

Europeisk mosaik – Nationella minoriteter som utmaning

Sten Berglund och Kjetil Duvold ger i denna bok en överblick över de nationella minoriteterna i Europa och placerar minoritetsproblematiken i ett större politiskt sammanhang. Utgiven i juni 2010.

Den obligatoriska svenskan – en historisk analys

Erik Geber granskar argumentationen, debatten och processerna som lett till kritiska omröstningar i riksdagen om undervisningen i svenska på 1960-, 1990- och 2000-talet. Magma pm 1, 2010.

En- eller tvåspråkiga lösningar – om språkliga konsekvenser vid sammanslagningar

Linnéa Henriksson diskuterar fördelar och risker med olika alternativ för svenskspråkiga enheter inom den offentliga sektorn. Magma pm 2, 2011.

MAGMA

Magma är en partipolitiskt obunden tankesmedja med upp-
gift att identifiera, analysera och bilda opinion kring frågor
med relevans för det svenska och tvåspråkigheten i Finland.

Med fokus på frågor som berör aktuella samhälls-
processer, minoriteter och mångfald genomför Magma
utredningar, konsekvensbedömningar, opinionsmätningar
och riskanalyser. Utredningarna presenteras utförligt på
Mogas webbplats, www.magma.fi.

På Mogas webbplats finns också kolumner, artiklar,
pressöversikt och debatt.

KONTAKTUPPGIFTER

Nils Erik Forsgård, chef för Magma

E-post: nilserik.forsgard@magma.fi, telefon 050 338 6963

Olav S Melin, ansvarig för samhälls- och medierelationer

E-post: olav.melin@magma.fi, telefon 040 351 7325

Björn Sundell, ansvarig för samhällsanalys och utredningar

E-post: bjorn.sundell@magma.fi, telefon 050 594 7550

Lia Markelin, koordinator

E-post: lia.markelin@magma.fi, telefon 040 725 1775

Helena Slater, assistent

E-post: helena.slater@magma.fi, telefon 044 257 8065

Besök gärna www.magma.fi för att få veta mer om
tankesmedjan och för att delta i diskussionen.

Camilla Kovero

På spaning efter den nya finlandssvenska identiteten

Barn och ungdomar upplever det svenska språkets betydelse på olika sätt i olika språkliga miljöer, såsom Helsingfors-regionen, de övervägande svenska städerna i Österbotten och de svenska "språköarna" i det utpräglat finska Finland. Den språkliga och kulturella identiteten varierar i tid och rum. Förändringen påverkar de språkliga val som de unga gör nu och i framtiden.

Genom intervjuer med 1 780 elever i 26 svenska skolor runt om i Finland kartlägger Camilla Kovero 11–18-åringars språkliga bakgrund, preferenser och attityder. Magma-studie 3•2012 visar hur en tilltagande tvåspråkighet påverkar identiteten och svenskans roll. Studien visar också vilka förändringar den språkliga tillhörigheten genomgår med ökad mognad i en tvåspråkig, en finskspråkig och en svensk-språkig omgivning. På vilket språk tänker barnen och ungdomarna? Med vem pratar de svenska, med vem finska? Hur upplever eleverna sin egen språkliga kompetens? Och hur tror de att de själva gör när det blir deras tur att bilda familj och välja hemspråk?

Magma-studien baserar sig på ett material som är unikt till omfattningen och som ger en fascinerande bild av hur den finlandssvenska identiteten förändras. Den understryker också den svenskspråkiga skolmiljöns betydelse för de tvåspråkiga ungdomarnas språkliga medvetenhet och identitet.

Magma-studie 3 • 2012

ISBN 978-952-5864-33-5

9 789525 864335